Naš tednik Kronika

kulturno - politično glasilo · svetovnih in domačih dogodkov

10 leto / številka 1 — v Celovcu, dne 2. januarja 1958 — cena 1.50 šilinga

Naš tednik-Kronika Celovec Viktringerring 26 Uredništvo in uprava

Leto živega naroda

Dvakrat so v minulem letu stopili koroški Slovenci v ospredje avstrijske notranje politike.

Bilo je majnika meseca, ko je bilo prvič uradno naznanjeno, da je prosvetni minister izdal dekret o ustanovitvi slovenske gimnazije, da s tem izpolni določbo odstavka 2 člena 7 avstrijske državne pogodbe. V tem trenutku se je odprlo žrelo nacionalističnih napadalcev, ki so nam Slovencem odrekali vsako življenjsko pravico. Teden za tednom smo bili, in prav posebno pa slovenska gimnazija v Celovcu, tarča najhujših napadov in groženj. Mi pa smo verovali v svojo življenjsko silo in postavili gimnazijo proti vsem pričakovanjem naših nasprotnikov. Koroški Slovenci smo pri tej preizkušnji dokazali, da imamo življenjsko zmožnost in voljo. Delavec, kmet in izobraženec, vsi so spoznali pomen edinstvene zgodovinske priložnosti, da morejo poslati svoje otroke v slovensko srednjo šolo. Vsi dobro vemo, da šola še ni v vseh podrobnostih taka, kakor smo jo hoteli. Nismo želeli in ne predlagali, da bi bila to srednja šola, ki bi se naj s peščenih sipin dvigala v oblake, hoteli smo, da bo šola, ki bo mladini odpirala srca in oči za vso problematiko obmejnega ozemlja. Zaenkrat je minister prosvete odredil drugače in kljub temu smo z veliko ljubeznijo na delu. Zato tudi uspehi niso zaostali. Mladina je na delu, zavodi, ki to mladino oskrbujejo, in tudi profesorji, ki tej mladini posvečajo vse svoje moči, so z ljubeznijo pri delu, da bi iz te mladine zrasel nov rod, ki bo v resnici imel odprto srce in odprte oči za vsa vprašanja, ki zadevajo sožitje dveh narodov v deželi.

Najprej so nasprotniki pisali, da bodo učenci prišli iz Jugoslavije, potem so trdili, da bodo poučevali na šoli profesorji z „dvojnim" državljanstvom. Ko pa eno in drugo ni držalo, so začeli napadati šolarje pri belem dnevu v celovškem parku, ki nosi častno ime romantičnega pesnika Schillerja.

Jeseni je slovensko vprašanje v drugič stopilo v ospredje političnega zanimanja v Avstriji. Zvedeli smo, da pripravlja vlada načrt zakona o šolstvu za manjšino ter načrt zakona o rabi slovenskega uradnega jezika na sodiščih. Samo po sebi je razumljivo, da smo kot neposredno prizadeti dvignili svoj glas. Zastopstvo Slovencev je dne 18. novembra 1957 pri zvezni vladi na Dunaju ter na javni konferenci izpovedalo svoje stališče. Povedano je bilo, da si v demokratični državi ne moremo predstavljati reševanja tega vprašanja brez sodelovanja prizadete manjšine. Pri tej priložnosti smo tudi pred mednarodnim tiskom jasno povedali, da člen 7 avstrijske državne pogodbe nikjer ne govori o svetovnem nazoru slovenskih skupin, marveč govori le o Slovencih na Koroškem in Štajerskem ter Hrvatih na Gradiščanskem. Prav zaradi tega je bila potrebna skupna spomenica oktobra leta 1955 in so bili potrebni skupni koraki tudi sedaj, ko se je po dveh letih in pol vlada odločila, da stori prve korake za uresničenje člena 7 avstrijske državne pogodbe. V tisku je zagrmelo. „Slovenci in njihove nesramne zahteve", „Slovenci govorijo o političnem in gospodarskem pritisku" itd. so bili kričeči naslovi po nemških listih. Na tiskovni konferenci smo na Dunaju pojasnili dejansko stanje in k temu nimamo ničesar bistvenega dodati in ne odvzeti.

Da tudi koroški tisk in javnost podrobno seznanimo z našim stališčem, smo dne 10. decembra sklicali v Celovcu tiskovno konferenco in smo koroškim časnikarjem povedali isto, kar smo govorili na Dunaju. Zanimivo pri tem je, da so koroški nemški listi oziroma njihovi zastopniki ugotovili, da bi bili taki sestanki od časa do časa potrebni, da bi tako spoznali mišljenja in gledanje obeh strani in se tako medsebojno približali, kar bi bilo v interesu obeh strani.

Ti dve tiskovni konferenci na Dunaju in v Celovcu so imeli za posledico, da so bili zastopniki koroških Slovencev pozvani pred poseben odbor dunajskega parlamenta, ki se peča z vladnima osnutkoma o šolstvu na Koroškem in o jezikovnem vprašanju na sodniji.

Slovenska zastopnika sta imela 13. decembra 1957 priložnost, k tem vprašanjem in celotnemu členu 7 državne pogodbe zavzeti slovensko stališče. Naletela sta pri večini državnih poslancev na veliko razumevanje.

Ko stojimo ob koncu in začetku leta, smemo izraziti veliko upanje, da bo to razumevanje, ki smo ga mogli ugotoviti pri članih pododbora dunajskega parlamenta, privedlo do znosnih rešitev vseh odprtih vprašanj in to v interesu dežele, države in obeh narodov, ki živita na Koroškem. Jasno pa je, da je člen 7 avstrijske državne pogodbe pisan za živ narod. Kolikor bo prizadet narod tudi dejansko živ, toliko bo dosegel pri svojih prizadevanjih. Torej tudi novo leto 1958 tirja od nas vseh koroških Slovencev živo vero v naš rod, odločno uveljavljanje naših pravic, tako od posameznikov kakor tudi celote. In potem — kot nas pretekle izkušnje učijo — tudi uspeh ne bo izostal.

Dr. Joško Tischler

Iz božičnega nagovora Pija XII.

Mir — prva skrb državnikov

Papež Pij XII., poglavar vesoljno katoliške Cerkve, je — kot vsako leto — tudi letos v božični noči vsemu človeštvu spregovoril svojo očetovsko besedo. Po radijskih valovih so njegove besede obšle ves svet, od samotnih naselbin v ledenih pustotah polarnih daljav preko širjav skoraj brezkončnih oceanov do vročih tropskih pragozdov, od malih naselbin po hribih do velemest, kjer so ljudje stisnjeni na kupu kot mravlje.

Letošnji Božič je bilo človeštvo še prav posebno potrebno pomirjujoče besede izkušenega, nezmotljivega Vodnika. Posnemamo nekaj misli iz papeževega božičnega nagovora:

Vsak človek, priprost ali učen, brez težave spozna, da skrivnost božične blagovesti presega sleherno človeško moč, energijo kot pač neskončnost presega vse, kar je končnega, popolnost vse kar je nepopolnega. Zato so angelci ob oznanilu pastircem o čudežu božične noči, da se je sam Božji sin učlovečil, dejali: Ne bojte se! — In res se je v srcih pastirčkov naselil čudovit mir.

Tudi mi doživljamo vsak dan nova čudesa tehnike. Ne mine teden, da ne bi zvedeli o kakem novem tehničnem uspehu, znanstvenem odkritju. Toda ob teh vedno novih odkritjih, ki tudi presegajo vse, kar smo doslej vedeli in imeli, se človeka polašča strah; kajti bolj ko se večajo nova spoznanja in pridobitve, bolj raste v človeku bojazen, da utegne svet nekega dne postati žrtev sil, ki jih je človek sam zbudil, žrtev napredka, ki ga je dosegel z lastnim razumom.

Vsa nova odkritja kljub povečanemu znanju razkrivajo notranjo nasprotje in nepopolnost ustvarjenega sveta. Iz tega hočejo nekateri sklepati, da je svet vprav radi tega svojega notranjega nasprotja obsojen na pogin, da spričo grozotnih sil, ki vstajajo po človekovi volji, a se mu potem izmikajo njegovi kontroli ter delajo prav istega človeka za svojega sužnja, ne kaže drugega, kot dvigniti roke in se vdati negotovi usodi.

Ni treba biti modrijan ali filozof, da bi ovrgel to zmotno mnenje. V resnici prav znanstveniki, ki so najgloblje prodrli v skrivnosti narave, odkrivajo vedno nove zakone, ki razlagajo navidezno nasprotje ter ugotavljajo preko njih zakone višje popolnosti. Ti zakoni potrjujejo, da je vedno večni Duh tisti, ki vlada nad snovjó in da ma snov mora služiti.

To je bistvo krščanskega nauka, vendar se krščanstvo ne zadovoljuje zgolj z modrovanjem o pravilnosti in popolnosti zakonov Stvarnika, ki urejajo svetovje, prav tako ne zadovoljuje zgolj z občudovanjem veličastnosti božje stvaritve. Krščanstvo zahteva, da na temelju teh spoznanj vsakdo tudi z vsemi silami dela na uresničitvi božjega reda. To je ne le pravica, ampak dolžnost vsakogar. In vsakdo jo mora vršiti v svojem delokrogu ter v okviru svojih možnosti. Zato je posebno velika odgovornost državnikov. Njih prva dolžnost je, da preprečijo vojno, da s primernim nadzorstvom nad oboroževanjem dosežejo omejitev slednjega ter da pospešujejo med narodi zavest, da smo vsi bratje in sinovi skupnega Očeta.

Obilo dela za diplomate

Po vrhunski konferenci članic Atlantskega pakta v Parizu, kjer so se zapadni zavezniki posvetovali o položaju, ki je nastal po izstrelitvi prvih dveh „sputnikov", se obeta v novem letu živahna diplomatska aktivnost posebno po prestolnicah Evrope in Bližnjega vzhoda.

Iz pariške konference niso izšli kaki dokončni sklepi, vendar je bilo dogovorjenih dvoje pomembnih reči:

1. načelen sklep, da bo Amerika dobavila svojim evropskim zaveznicam atomske rakete na srednje daljave in da bodo v ta namen zgrajena v določenih evropskih državah izstrelne baze.

Te rakete iz evropskih baz bi naj bile prvi odgovor zapadnega sveta na sovjetsko grožnjo z interkontinentalnimi raketami in bi naj do takrat, ko bo tudi Amerika izpolnila svoje interkontinentalne rakete ter jih izdelovala v zadostnih količinah, pomagajo vzdrževati sedanje svetovno vojaško ravnotežje.

2. izjavila je pripravljenost za razgovore s Sovjetsko zvezo o razorožitvi.

Načelni sklep še ne pomeni praktične izvršitve, kajti iz čisto tehničnih razlogov bodo Združene države rabile 18 mesecev, da izdelajo v zadostnih količinah rakete za srednje daljave, ki so jih pred kratkim z uspehom preizkusile. Med tem bo torej dovolj časa za diplomatske razgovore ter pogajanja s Sovjetsko zvezo.

Čeprav se je poskus moskovske vlade, razbiti atlansko skupnost s ponudbami o „nevtralni coni" v srednji Evropi, izjalovil, kajti sprejetje tega načrta bi pomenilo zgolj umaknitev ameriških čet iz Nemčije, brez enakovredne protistoritve na sovjetski strani, so pa evropske vlade vneto zagrabile za sovjetski predlog o pogajanjih. Kljub pristanku za zgraditev raketnih baz pa evropske države Atlantskega pakta s strahom mislijo na to, kaj se utegne iz tega razviti.

Sedaj v Washingtonu pripravljajo odgovor na sovjetske predloge o novih pogajanjih na najvišji ravni. Mnenja o koristnosti takih pogajanj so zelo deljena, vendar prevladuje stališče, da ponudbe ni moč enostavno zavrniti, kajti s tem bi si Zapad naprtil izključno krivdo za oboroževalno tekmo.

— KRATKE VESTI —

AMERIŠKI ZUNANJI MINISTER DULLES bo v drugi polovici januarja potoval v turško prestolnico Ankaro, kjer bo prisostvoval zasedanju držav članic Bagdadskega pakta. Ta pakt je podaljšek atlantskega zavezništva na Bližnjem in Srednjem vzhodu. Doslej je Amerika zgolj z denarjem in orožjem podpirala to po Angležih ustanovljeno koalicijo, sedaj pa izgleda, da nameravajo Združene države pristopiti kot polnopraven član.

PODGANE SO OGRIZLE večje število prebivalcev na Javi, ker so bili radi lakote tako oslabeli, da se niso mogli več gibati in pred temi živalmi braniti. Na več krajih v Indoneziji, kot se sedaj imenuje nekdanja holandska kolonija Java, je izbruhnila lakota, ker je bil ustavljen pomorski in železniški promet. Je to posledica ukrepov indonezijske vlade, ki je začela trumoma izganjati holandske tehnike.

NA PET LET JEČE so bili obsojeni pred nekim sodiščem v Bratislavi na Slovaškem 4 nogometaši, člani ondotnega športnega kluba „Slovan". Njihov „zločin" je bil, da so pri nekem nedavnem potovanju v Avstrijo, kjer so odigrali prijateljsko tekmo, obenem navezali stike z „agenti sovražne obveščevalne službe" ter baje od slednje celo dobili denar.

PREPOVED SLEHERNEGA ŠPORTNEGA UDEJSTVOVANJA pa je bila kazen za članico madžarske državne reprezentance v košarki, Nežo Parti, ki je lani na povratku s svetovnega prvenstva v Braziliji, od tam vtihotapila v Madžarsko 150 parov nylonskih nogavic.

MINISTRSKI PREDSEDNIK JE RAZPEČAVAL PONAREJEN DENAR, javlja egiptovsko časopisje iz Kaira, ne da bi povedalo njegovo ime. On in njegovi sodelavci so ponarejene egiptovske bankovce po 5 funtov uporabljali za plačila v Libanonu, Libiji, Franciji in Izraelu. Z istim ponarejenim denarjem so bile izplačane celo mesečne plače egiptovskim uradnikom, ki so kot strokovnjaki v službi pri libijski vladi. Iz tega sklepajo, da gre najbrž za ministrskega predsednika Libije. Ker pa Libijo in Egipt veže politično prijateljstvo, zato moža niso hoteli z objavo imena kompromitirati.

PREDSEDNIK AVSTRIJSKEGA VRHOVNEGA SODIŠČA Dr. KARL WAHLE je zaradi dosega starostne meje stopil v pokoj.

TEDNIK „DER STANDPUNKT" v Meranu, eno izmed glasil južnotirolske manjšine v Italiji, je s koncem leta 1957 prenehal izhajati.

JUGOSLOVANSKI ZVEZNI PARLAMENT JE BIL RAZPUŠČEN in vlada je razpisala nove volitve na temelju že dalj časa veljavnega volilnega zakona.

POTOPLJENO PODMORNICO SOVJETSKE MORNARICE so specializirani potapljači po tre dneh napornega dela dvignili na površje. Vsa posadka je še bila pri življenju. Podmornica se je potopila radi neke zaenkrat še nepojasnjene tehnične napake.

VEČ KOT 100 KINEMATOGRAFOV v Angliji je moralo koncem leta ustaviti obratovanje. Lastniki prizadetih kinematografov pravijo, da jim je televizija zvabila večji del obiskovalcev.

NAJBOLJ RAZŠIRJENA KNJIGA na svetu je še vedno Sveto pismo. V letu 1956 je bilo razširjenih med ljudi 26,397.142 izvodov te knjige vseh knjig, kar pomeni 3 milijone več kot leta 1954. Prevedena je v 1019 jezikov in narečij.

ČE KDO NE ZNA PISATI IN BRATI, naj ne hodi v Španijo. Tam je v mestu Lombay župan izdal odlok, s katerim je prepovedano obiskovanje gostiln, kinematografov in plesov analfabetom, ki nočejo obiskovati večernih šol.

O denarju in kapitalu

(9)

V zadnjem odstavku smo govorili o denarju in ponovno naglasili: denar je splošno menjalno sredstvo, ki je gospodarstvu modernega veka dalo novega pogona in mu odprlo širše razvojne možnosti. Z denarjem se je pojavila v gospodarstvu številka, iz številk so nastali računi in sodobno gospodarstvo je zato pretežno računanje. Denar pa je omogočil še nekaj, kar je za gospodarski razvoj najbolj dalekosežnejšega pomena: denar je omogočil štednjo, s štednjo se je pojavil v gospodarstvu nov faktor, kapital, in s kapitalom nova gospodarska panoga: kreditni zavodi.

Kaj se pravi štediti?

Štediti ali šparati je danes na deželi dokaj nepriljubljena beseda. Še so v spominu ljudi časi, ko so čez noč skopnele vloge v hranilnih zavodih in postale prazne številke. To je bilo v letih, ko je denar izgubil svojo vrednost in je država izgubila možnost, da zniža množino denarja na gospodarskem trgu. Kaj se pravi štediti: denarja, ki ga imaš, ne porabiš za potrošnjo, t. j. za jed, pijačo, obleko, življenjsko udobje, marveč ga ali sam investiraš v svoje gospodarstvo ali pa ga kot prihranek daš potom kreditnega zavoda na razpolago za investicijo drugim. Štednja je torej izrazita gospodarska vrlina največjega pomena. Če bi ljudje ne štedili, bi ne bilo modernih delavnic, bi ne bilo premoženja.

S kapitalom si pomagajo poedinci in države

Po drugi svetovni vojni je bila naša država velika sirota: ni imela zadostnega kapitala za svoje gospodarstvo. Na pomoč ji je prišla Amerika in ji dobesedno darovala nič manj ko skupno 41 milijard šilingov. Odkod so Zedinjene države Amerike jemale ta kapital? Ta kapital so ali prostovoljno s prihranki ali neprostovoljno v davkih in dajatvah prištedili ameriški državljani. Šele z ameriškim kapitalom je bilo mogoče začeti novo gospodarstvo: industrija si je zamogla nabaviti nove stroje, modernizirale so se druge gospodarske panoge, država sama je investirala kapital v gradnjo cest, dovoljevala je posojila za pozidavo razrušenih poslopij i. dr. — Nič drugače ne gre gospodarju, ki je v zadnjem desetletju s kapitalom moderniziral svoje gospodarstvo, si nabavil potrebne stroje, izboljšal hlev, polje in travnik.

Temu ali onemu je do kapitala pripomagal njegov gozd, drugi pa si ga je moral prištediti iz letnih izkupičkov. — Kako se danes gospodarsko merijo države: v Zedinjenih državah lahko poedini delavec razpolaga z 9 PS t. j. devetimi konjskimi silami, v Evropi komaj s tremi. V Zedinjenih državah Amerike je na eno osebo prišparanih 474.3 dolarjev, v Evropi komaj 55 dolarjev. Tako prihaja moč kapitala na najbolj nazoren način do izraza.

Moderni načini plačevanja in štednje

Cel odstavek smo zaradi ožine prostora morali preskočiti: moderni načini plačevanja. Moderni gospodar plačuje svoje račune in obveznosti s čekom, prenakazilnim nalogom ali menico, to se pravi: v modernem gospodarstvu izgublja denar kot plačilno sredstvo svoj pomen. Da, danes je moč zgraditi in opremiti cele tovarne, ne da bi izplačal groša gotovine. Vse plačilne obveznosti izpolni moderni gospodar brez denarja s pomočjo denarnih zavodov. Isto je danes tudi s štednjo, s šparanjem. Lahko štediš s pomočjo hranilne knjižice ali pa si kupiš papirje-vrednotnice, ki ti prinašajo reden donos. Z nakupom teh papirjev posojaš denar velikim podjetjem in pomagaš graditi nova podjetja. Dobršen del elektrifikacije se je v Avstriji izvedel s pomočjo tovrstne štednje. Lahko z nakupom takih papirjev postaneš solastnik velikih družb in si pridobiš pravico na odstotni del njihotega letnega dobička.

Denar in kapital nista sebi namen!

Kot ima blago svoj trg, ga ima tudi kapital. Denarni zavodi in borze so podjetja, kjer se trguje s kapitalom, z dolgoročnimi in kratkoročnimi posojili, pa o tem se bomo pomenili prihodnjič. Danes pa naj še omenimo, da je odstavek o denarju, kapitalu in kreditu v gospodarstvu najtežji, a tudi najvažnejši, ker nas vodi v najgloblje pojave gospodarstva. Denar in kapital nista blago, a sta nekak njegov simbol. Po denarju in kapitalu postane blago mobilno, dá se meriti in prenašati in omogoča najmodernejši pojav gospodarjenja: kreditno gospodarstvo. Denar ni sam sebi namen, ker ga ne moremo ne použiti in ne obleči, pač pa mobilizira vse gospodarstvo in omogoča najožje medsebojne gospodarske stike. Kdor za denarjem grabi, je slep skopuh, kdor zna pametno z njim gospodariti, je napreden gospodar. Denar in kapital sta služabnika v gospodarstvu.

Našim gospodinjam

Zdravje žene

Ob vsem delu in nalogah, ki jih ima gospodinja-mati, je najvažnejša ta, da pazi na svoje zdravje. Njen delokrog je zelo mnogoličen in zahteva tudi veliko telesnih moči. Koliko mati na dan dvigne, prenese, prehodi; koliko prijemov, vbodljajev, gibov narede njene roke. S tahometrom (priprava, ki šteje metre) so nekoč opremili gospodinjo in namerili 15 km. Kako ne bi zvečer tožila, da je utrujena, ali celo izčrpana.

In vendar bi se gospodinja morala tudi znati smejati, bi morala biti prijetne zunanjosti, negovana in se za vse zanimati.

V kakšnem razmerju pa sta pri ženi delo in zdravje? Delo res porabi ženine moči, ne uničuje pa njenega zdravja. Dokazov za to imamo mnogo. Vprav žene, ki so v življenju mnogo delale in rodile mnogo otrok, doživijo visoko starost. Telo, ki ne dela postane brez moči. Saj tudi zobje, ki ne žvečijo, začnejo razpadati, zmogljivost športnika pada, če ne trenira več. Zdravo telo more vedno porabljene moči nadomestiti. Pri normalnem zdravstvenem stanju je torej izguba moči po delu neškodljiva, ker se ja spet hitro nadomesti.

Kjer pa telo prekorači mejo zmogljivosti se pojavi utrujenost, signal, ki zahteva počitka. Na ta signal mora vsaka žena paziti. To posebno na ta način, da si privoščijo izdaten nočni počitek-spanec. Spanec je tisto čudovito sredstvo, ki človeka telesno in duševno osveži. Žena naj si vzame tudi čas za kak sprehod, vsaj v nedeljo. Naj ne misli, da je to izgubljen čas. Zelo koristen je kratek počitek v teku dneva. Posebno noge in roke so ga potrebne. Pri takem počitku, ki traja 5 do 10 minut naj se mišice, ki so ves dan napete, sprostijo. Idealno bi bilo v temnem prostoru s stegnjenimi nogami in rokami popolnoma mirovati in zraven nič misliti. Do tega seveda marsikatera gospodinja ne more priti. Katera pa more, naj poskusi in priznala bo, da je po takem kratkem počitku kot prerojena.

O razpuščanju slanine

Ob klanju, domačem prazniku, ima gospodinja mnogo dela z pripravami klobas, nasoljevanjem itd. Zato ji bo kar prav, če bo slanina malo počakala. Kose špeha denemo na hladno, da postanejo trdi, ker se dado mnogo laže rezati. Če hočemo imeti dobre ocvirke (hrumpe), režemo slanino z nožem, sicer pa s strojčkom. Tudi klobase so boljše, če meso režemo z roko. — Zrezano slanino denemo v čist lesen škaf. Solimo plast za plastjo, da se vsa slanina enakomerno razsoli. Če solimo pri topljenju (spuščanju), se sol rada vsede na dno posode v kateri topimo slanino. Ko solimo, lahko potresemo slanino z malo cimeta in pimenta. Med topljenjem dodamo vsakokrat v posodo nekaj koleščkov čebule in lovorjev list. Seveda na vsako kozo masti dodamo nekaj žlic vode ali mleka. Med topljenjem slanino večkrat premešamo. Ko začno hrumpi rumeneti, postavimo posodo na hladno, da se malo ohladi, nato mast precedimo v dobro pološčeno, nalašč za mast pripravljeno posodo (glinaste, porcelanaste posode so zelo primerne). Masti ne smemo pokriti toliko časa, da se popolnoma strdi in ohladi, ker sicer dobi neprijeten duh. Ocvirke damo posebej, jih stlačimo, povrh zalijemo z mastjo. Hrumpe kmalu porabimo, ker so sveži najboljši. Mast in ocvirke hranimo na hladnem.

Moški in gospodinjstvo

Nek avstrijski zavod za raziskovanje mnenj je izvedel med gospodinjami povpraševanje o tem, ali naj možje pomagajo v gospodinjstvu.

Tako je 66 odstotkov vprašanih gospodinj odgovorilo z odločnim „ja", 24 procentov pa jih je bilo proti moški pomoči v gospodinjstvu. Vzrok je v tem, ker te žene može „cartajo" ali pa jim ne pripisujejo potrebnih gospodinjskih lastnosti. Samo 10 procentov gospodinj je izjavilo, da je vseeno, čem jim mož pomaga ali ne.

In v praksi! Celih 62 procentov avstrijskih mož ženam sploh ne pomaga. Okoli 37 procentov mož delno pomaga v gospodinjstvu. Opravila, ki jih izvršujejo moški, so: cepljenje in nošenje drv, čiščenje obutve, delo na vrtu, čiščenje stanovanja, umivanje in brisanje posode. Vidimo, da so avstrijski moški v tem pogledu še mnogo za ameriškimi sovrstniki. Tam je pomoč gospodinji od strani moža tako v navadi, da so velike izjeme tisti moški, ki ne pomagajo pri hišnih opravilih.

Ob 10. številki „VERE IN DOMA"

Pred Božičem je izšla zadnja številka letnika 1957 „Vere in doma", naše družinske revije. Prizadevni urednik dr. Pavle Zablatnik lahko z veseljem gleda na opravljeno delo, čigar srčiko tvori brez dvoma njegova razprava o koroških narodnih običajih, ki se v tej številki z adventnimi in božičnimi šegami sklepajo v lep zaokrožen venec našega ljudskega življenja.

Izraz „domorodne boli" je spomin na kralja Matjaža, ki sniva po sivo Peco. Pisca tlači današnje „mračnjaštvo" in roti kralja Matjaža, bolje je, da ne vstaja, kajti prišel bi iz temne Pece v mrak sovraštva proti našemu rodu. — Toda kolikokrat so že temu „na smrt obsojenemu rodu" držali mrliško svečo, a on — umrl ni!

Svetla pa je Finžgarjeva „Svetonočna vizija", ki jo je ta gorenjska grča napisal s svojo srčno krvjo, z veliko vero, ki sluti veliki dan!

Zelo prijetno se bere prikaz podjunskega ljudskega pesnika Lederja ali Lesičjaka iz Globasnice, ki je začinjena s šegavo, a globoko ljudsko modrostjo. — Valentin Polanšek razpreda naprej zgodbo o Obirjanu, ki obeta postati povest karavanškega planinskega sveta z njegovimi skrivnostmi.

„Komelske češnje" so trpko-sladki sad, kot jih redko poraja koroška zemlja. Brez dvoma močna umetniška ustvaritev, ki ji vprav lapidarnost izraza povečuje notranjo intenziteto.

Janko Polanc si je to pot izbral vedrejši motiv mladega življenja z „Veselo novico". Kot vse Polančeve črtice odlikuje tudi to pretehtana, izbrušena beseda in psihološko tenkočuten prijem. Tudi črtica Marije Inzko posega v pristno življenje, v katerega se poglablja z ljubeznijo in človečanskim razumevanjem. Ne le prijetno branje, ampak tudi napotek k razmišljanju. S kratko sličico se je oglasila Marija Spieler. Kratek je njen opis noči v mesečini, a upajmo, da se bo tudi pri njej izpolnil rek: Iz malega raste veliko. Vmes je še nekaj pesmi (Sorgo, Grm), na kratko je opisano prosvetno delo na Koroškem v novembru. Zaključena je razprava za mladino „Ti in ona", za konec pa še marljivi ugankarski striček kramlja s svojo vsevedno družinico, ki se je med letom lepo namnožila, kot dokazujejo številna imena reševalcev. Dokaz velikega dela in potrpljenja. Leto dni dela in želimo „Veri in doma" ter njenim sotrudnikom obilo uspeha in napredka v novem letu.

Hoover Alfa-pralni stroji

šivalni stroji, kolesa raznih znamk in nadomestni deli, mlini, drobilniki, posnemalniki, molzni stroji in vsi ostali kmetijski in gospodarski stroji najceneje pri

JOHAN LOMŠEK

Št. Lipš, Tihoja, p. Dobrla ves

ŠVICA IZVAŽA URE NA VELIKO. V prvih devetih mesecih tekočega leta je Švica izvozila za 910 milj. švic. frankov ur po vsem svetu. V primeri z lanskim letom je vrednost izvoza narasla za 10 odst., čeprav se število izvoženih ur ni povečalo. To pomeni, da so kupci v inozemstvu nabavljali dražje ure kot lani.

SLOVENCI *doma in po svetu*

Obsežen program Državne založbe Slovenije

Največjo knjižno podjetje v Sloveniji, ljubljanska Državna založba, namerava v letu 1958 izdati 150 raznovrstnih knjižnih izdaj. Med temi bo tudi nad 50 slovenskih knjig pestre vsebine. Po večletnem premoru bo v prihodnjem letu izšlo tudi več izvirnih del slovenskih pisateljev. Med drugim sta napovedana dva nova romana Miška Kranjca, obširnejši roman o slovenskih izseljencih je pripravil Anton Ingolič, Boris Pahor je spisal povest o medvojnih koncentracijskih taboriščih, Vera Miheličeva pa roman iz slovenskega meščanskega okolja. Pričakujejo tudi izid izbora novel Alojza Rebule in Ivana Potrča, ter pesniško zbirko Lilli Novy.

Drž. založba bo nadaljevala svoje že ustaljene zbirke med katerimi so najvažnejša Zbrana dela starejših slovenskih pesnikov in pisateljev. Letos bodo izšli nadaljnji zvezki Otona Župančiča, Josipa Stritarja, Ivana Tavčarja, Frana Levstika in Janeza Trdine. Posebnost bo pa obsežna razprava o Simonu Gregorčiču, ki jo je pripravil dr. France Kobla. Med drugimi imeni omenimo še Cankarja, Bevka in Milčinskega. Izšel bo tudi težko pričakovani tretji del slovstvene in kulturne zgodovine Slovencev, življenjsko delo pokojnega prof. Ivana Prijatelja.

Napovedanih je več prevodov iz srbohrvaščine (Ivo Andrič, Ivan Dončevič, Jovan Skerlič) te eden iz makedonščine (Dmitar Mitrev).

V zbirki Kultura in zgodovina bo izšlo veliko delo ruskega zgodovinarja Kulišerova o srednjem veku, kateremu bo stalo nasproti delo ameriškega zgodovinarja R. Bearda o preteklosti Združenih držav. Prevedli bodo tudi vrsto znamenitih del iz svetovne književnosti, med katerimi so zastopani italijanski (Moravia) angleški (Wilde), ameriški (Faulkner), ruski (Puškin, Dostojevski) pisatelji, pa tudi nekaj znamenitih del iz antične književnosti (Plutarhov Življenje velikih Grkov, Tukididova Peloponeška vojna ter Ovidova Pisma iz pregnanstva).

V načrtu je končno še zbirka slovarjev in kot razberemo iz 12. zvezka revije „Knjiga", je med temi že v tisku tudi — posebno na Koroškem — prepotrebni in tako dolgo zaman pričakovani Tomšičev „Nemško-lovenski slovar". Pohitite!

Društvo Slovencev v Buenos Airesu zborovalo

Svoj redni letni občni zbor je imelo društvo Slovencev v Buenos Airesu (Argentina), dne 1. dec. 1957. Iz poročil odbornikov je razvidno, da je društvo v minulem letu imelo skupno 1034 članov, od teh 699 moških in 344 žensk. Društvo je imelo več živahno delujočih odsekov, kot za prosveto, za mladino ter za socialno skrbstvo. Vrednost društvenega premoženja znaša 11.000 dolarjev. Odseki so priredili vrsto kulturnih in družabnih prireditev, mladinskih tečajev, predavanj in gledaliških predstav. Ima tudi izposojevalno knjižnico. Pri volitvah je bil ponovno izvoljen dosedanji predsednik ing. Mozetič.

Balantičev večer v Torontu

Prosvetno društvo „Baraga" v Torontu (Kanada), je priredilo dne 17. novembra sestanek v dvorani ondotne slovenske fare Marija Pomagaj. Posvetilo ga je mlademu pesniku Ivanu Balantiču, ki je padel v zadnji vojni. G. Stane Pleško je podal življenjsko podobo mladega pesnika, čigar truplo so povžili plameni, ostali so pa za njim drobni zvezki pesmi, ki bodo živele vselej med Slovenci. Sledile so deklamacije nekaterih Balantičevih pesmi.

Kogojeve „Črne maske" v ljubljanski operi

Ljubljansko operno gledališče je uprizorilo opero lani umrlega slovenskega skladatelja Marija Kogoja „Črne maske", ki je nastala pred nekako 30 leti. Je to prvenec in edinec skladatelja, ki se mu je kmalu nato omračil um in je nato vse svoje življenje prebil v duševnem mraku, dokler ga ni končno rešila smrt in ga povedla v domovje večnih melodij.

Marij Kogoj se je takrat s „Črnimi maskami" postavil v prvo vrsto slovenskih skladateljev. Njegova moderna glasba je ob prvi uprizoritvi pred 30 leti bila preveč nenavadna za tedanje občinstvo, zato ni doživela tistega sprejema, kot bi si ga bila zaslužila. Letos sta pa dirigent Samo Hubad in režiser Hinko Leskovšek Kogojevo delo znova naštudirala in zablestelo je v sijaju, ki so ga prej nekateri samo megleno čutili. Glasbeni kritiki ljubljanskih listov menijo, da bi bilo primerno to delo s spoštljivo roko glasbeno izpiliti, nakar bi ga mogli uvrstiti med dela evropske ravni.

Poroka v New Yorku

V zakonski stan je stopil v New Yorku dr. Bogomir Pezdirc, ki si je vzel za življenjsko družico gospodično Mirjam Saksida iz Gorice. Poročil ju je goriški rojak č. g. dr. Čuk, ki poučuje na škofijskem semenišču v New Yorku. Dr. Pezdirc je končal pravno fakulteto univerze v Bologni, nakar se je preselil v Združene države. Tam se je vsestransko podjetni doktor prava lotil še študija tehnike, ki ga sedaj dokončuje.

Življenje pred 100 leti med Slovenci

(Nadaljevanje in konec)

V prvi številki 2. polletja zakliče Cegnar v odi „Rojakom": „Populimo trnje, lemež naj ledino reže! Hajdi bratje, kvišku, kvišku, vrli sokolovi", Levstik pa priobči svojega „Martina Krpana z Vrha". Rodoljubno navdušenje meglenega romantika se srečava z nastopajočim realizmom v književnem ustvarjanju, Janežič še naprej pili slovnico, ki bo veljala za ves slovenski narod.

Stalno zaglavje Janežičevega lista „Glasnik iz domačih in tujih krajev" je živa kronika tedanjih dni obenem pa tudi bojno polje, na katerem se krešejo kritične misli. Mladi rod ni zadovoljen z zanesenješkim, a neizčiščenim rodoljubnim navdušenjem starejše generacije, ampak hoče vsem stvarem priti do dna, jih postaviti na pravo mesto in jih uravnati v pravo smer. Tako v jezikoslovju, pa tudi v zgodovini in književnosti.

Slava avstrijske znanosti je Slovenec

Dr. Jožef Štefan je na Dunaju nadaljeval svoje fizikalne raziskave, objavljal svoje spise v učenih nemških listih in njegov ugled je vedno bolj rasel v mednarodnem svetu. O možu, ki ga je rodila priprosta slovenska mati v takrat še slovenskem Št. Petru pri Celovcu, piše vsa uradna avstrijska zgodovina kot o eni izmed največjih glav avstrijske znanosti. Se razume — nemške. V šolah se uče o zamotanih fizikalnih zakonih, ki jih je odkril, toda profesorji pogosto pozabijo omeniti njegovo poreklo. Na njegovi rojstni hiši v Št. Petru so mu celo vzidali spominsko ploščo, a redki so mimoidoči, ki bi vedeli, da oznanja slavo — Slovenca.

Jožef Štefan: „Narod, ki nas je rodil, naj tudi čuti, da nas je rodil!"

O tem možu in njegovem življenjskem delu za razvoj fizikalne znanosti bomo ob priliki kaj več napisali. Za danes pa naj zadostujejo naslednje njegove besede v „Glasniku":

„Na Dunaju 15. junija (1858) Dr. J. Stefan. — Nisem tako prevzeten, da bi drugim silil svoje misli; pa kadar te kdo praša, odgovori kar znaš, se mi je pravilo že v šibkih letih... Da kar začnem, mera, v kterej Glasnik izhaja, je res pičla, vendar po mojej misli bode težko hodilo jo zvišati. Pri nas je taka: malo jih je, ki plačajo, ni jih pa skoraj, ki bi mogli ali hteli pisati. Marsikateremu se bo to čudno zdelo; on, ki je navajen čuti o tolikih slavnih in preslavnih Slovencih, on ne umi, da bi manjkalo pisateljev. Imamo jih, pa kakih. Saj še zmirom ne vejo naših pisavcev vsi, da je treba se učiti, da morajo reč poznati, o kterej hočejo pisati. Šteje se marsikteri med naše klasike, zakaj ne bi vzel tudi ta in uni pero v roke, se vsedel k Konversazionslexikonu, si izbrav nekaj plev, podal jih ljubim Slovencom in rekel: To je moje zernje! Odkar se je razširila med nami nesrečna misel, da je domoljub le tisti, ki piše, se je zarodila sila literarnega plevela na polju slovenskem; saj so naši časopisi kakor napolnjeni s šolskimi nalogami in pomagali so tudi pošteno oskerbniki slovenskega duha. Besede te pisane niso, da bi koga žalile; vsem je bila volja žlahtna, pa saj ne moremo biti vsi enakih misli in enega spoznanja. Naj se tudi za naprej nikdo ne odtegne blagemu namenu: narod, ki nas je rodil, naj tudi čuti, da nas je rodil!"

Toda dela se je treba lotevati temeljito in razsodno, nadaljuje Štefan. Posebno pa je treba raziskovati domačo zgodovino:

„Nam, ki še nismo sivi in nismo živeli v središču slovenskega gibanja, so neznane vse dotične stvari; vse kar se je pred desetimi leti delalo in mislilo, je za nas kakor s sivimi meglami pokrito, in čudimo se cvetlici, ki se je na mah odperla, od nje pa nismo vidili ne debla ne korena. In ako dalje še pogledamo nazaj, vse leži v podobnej temoti. Koliko se je nam, postavim, povedalo o moči, ki jo je imela reformacija na omiko našega jezika in naših reči? Ali kdo nam je kdaj razjasnil, kaj ima slovenščina zahvaliti jezuitom in še mnogim drugim? — Saj se Glasnik ne izdaja za otroke ali za take, kteri se majejo kakor terstje v puščavi..."

Slovenski učenci na celovških gimnazijah leta 1858.

Ko se je dr. J. Štefan za kratek čas odtrgal od svojega znanstvenega dela na Dunaju in prišel domov v Celovec, pa je našel žalostne razmere. Tako jih popisuje v „Glasniku":

Celovška gimnazija nekdaj

„Gimnazijalni program celovski, ki se je izdal konec tega šolskega leta kaže, da je bilo na tem gimnaziju letas 250 učencov, med timi je bilo Slovencov 63. Program tukajšnje višje realke kaže 282 učencov, iz teh pa le 51 slovenskih. Na gimnaziju je tedaj četrti del, na realki pa še peti del ni Slovencov, in vendar bi po številu slovenskih prebivalcov na Koroškem mogli pričakovati saj tretino učencov slovensko. Tukaj so števila, ki se ne dajo rotiti, kterih ni mogoče prositi in te števila so žalosten prikazek za vse, kterim leži rast slovenske reči na sercu. Od kod pa (to) prihaja? Ali mar med Slovenci ni toliko glav bistrih in izbrušenih v raznih potrebnih in koristnih vednostih, kakor med Nemci?"

Gotovo ne, odgovarja pisec, toda po njegovi sodbi prihaja večji del učencev iz celovškega mesta in podeželskih trgov in da so posebno na realki sinovi premožnejših starišev in da le-ti, čeprav „so pogosto slovenskega rodu, ne učijo svojih otrok slovenskega jezika — odtod toliko Nemcev." In zato jih je na realki več kot na gimnaziji.

„Saj bi Slovenci še zmirom radi iz svojih sinov duhovne dobivali; ako kmet zamore sina poslati v Celovec, ga že rajše pošlje v šolo, ki ga pripravlja za sveti stan — ako se mu ravno želje dostikrat ne spolnijo, imel je saj on dobro voljo!"

Padel je steber slovenstva

Konec junija 1858 je v Celovcu umrl Simon Rudmaš, deželni šolski nadzornik za ljudske šole, eden izmed redkih, ki se je trudil za pouk slovenskega jezika. Rudmaš se je rodil leta 1795 v Št. Vidu v Podjuni. Od leta 1827 do 1839 je bil predstojnik „normalnih šol" (srednje šole) v Celju, od leta 1839 pa do 1851 je služboval kot šolnik v Trstu, kjer je več let urejeval „Jadranskega Slavjana" dokler ni bil poklican na Koroško.

„Kdo bi si bil mislil," vzklika Janežič, „da bomo tako hitro zgubili moža, ki je bil zmiraj terdnega zdravja in toliko krepke postave. Okoli Velike noči je začel kumrneti; moči so pešale, lica so mu vpadale; pa žalibog on ni porajtal gotovih znamenj hude znotranje bolezni... V petek 2. julija je bil pokop; toliko ljudi se je bilo zbralo, da ne pomnimo lepšega pogreba... Svoj materni jezik je ljubil čez vse, zatorej je krepko podpiral vse domorodne naprave. V obhoji (občevanju) je sama prijaznost in dobrota; vse kar je zamogel, je razdelil med uboge; posebno pa je podpiral šolske pripravnike, da bi si iz njih priredil čedalje več sposobnih učiteljev za ljudske šole. Z Rudmašem je padel močen steber naše narodnosti na Koroškem; v njem so izgubile šole in ubogi učitelji svojega naj skerbnišega varha in naj boljšega očeta."

„Kola slovenska na ruskih planjavah"

Celjski podjetnik Borovič je preko neke tržaške firme prevzel naročilo za izdelavo 200 težkih voz, ki so bili namenjeni za izvoz v Rusijo. Tam so jih potrebovali za prevažanje tovorov pri gradnji železnice iz Odese proti Moskvi. Borovič je najel vse kolarje v mestu in okolici, ki so imeli polne roke dela z vozovi, ali kot pravi Glasnik „delali so noč in dan".

„Izdelek je bil izversten in dohodek je obilen... Te dni so stale dolge rajde teh vozov pred gospod Borovičevoj hišoj in pred kolodvorom. Gledali smo jih čudovaje se njih namembi in daljavi, kamor pojdejo. Pojdejo pak od Celja v Terst in po morju na Rusko v Odeso... Tako je postregla vnovo zelena štajarska daleki Rusiji. Kakor namreč pred nekimi leti odtod peljali so po morju v Celju dodelane lesene kolibe, okoli Celja nakupljeno seno, krompir in sočivlje v daljnjo Rusijo, tako grejo letos v Celju dodelani težki vozovi tudi tje, in po ruskih planjavah bodo derdrala kola slovenska."

Nemci in Slovenci na gimnazijah

Glasnik poroča, da je bilo v letu 1858 na ondotni gimnaziji v vseh osmih letnikih 538 učencev, med temi

„je bilo po narodnosti 420 Slovencov, 112 Nemcov, 2 Laha in 1 iz vroče Arabije (zamurec Jože Jeran — Kranjski)."

Tudi na gimnaziji v hrvaškem Varaždinu je od 197 učencev bilo 39 Slovencev iz bližnje Spodnje Štajerske. Tam je poučeval slovenščino pesnik in zbiratelj narodnih pesmi in pripovedk Matija Valjavec, ki je v letopisu varaždinske gimnazije za leto 1858 objavil razpravo v slovenščini.

„Slovenskemu domorodcu se je srce smejalo"

Z veliko slovesnostjo so v juniju 1858 obhajali 100-letnico mariborske gimnazije. Cerkve sv. Alojzija so

„slovenske deklice iz šentpeterske fare po prijaznem prizadevanji visoke časti vrednega gospoda Marka Glazerja, fajmoštra v bližnjem šentpetru, vprav čedno in okusno z zelenimi venci ozaljšale..."

Učenci, profesorji in nekdanji gojenci so se zbrali pri slovesni maši, med katero je imel zanosno pridigo katehet Davorin Trstenjak. Prispeli so na slovesnost tudi zastopniki gimnazij v Celovcu, Ljubljani, Zagrebu in Varaždinu. Po maši so se podali

„v grad visokorodnega grofa Brandisa, kjer je v krasno okinčani sobani bil že zbran bogat venec mariborskih krasotic, ki so s svojo pričujočnostjo povikševale prazničnost današnjega dneva."

Slovesno akademijo je začel ravnatelj Lang nato pa so še študentje pokazali, kaj znajo. Prepevali in deklamirali so nemške in slovenske pesmi. Posebno se je izkazal s slovensko deklamacijo osmošolec Joško Šuc:

„Moška postava mladega govornika, čisto in natančno izgovarjanje, in pa čutljivi naglas so pridobili govorniku občno pohvalo. Pokazal je živo, kako lepo in dostojno se da govoriti v našem jeziku. Ko je mladi govornik stopil z lece, se je krepko in živahno zapela junaška: „Ustanimo, zarja vstaja!" Kakor strel je vse navzoče neko čudno navdušenje spreletelo in „Bravo", „Živio" se je čulo iz gerl, moških in ženskih."

Za konec so razdelili še darila najbolj pridnim učencem,

„in slovenskemu domorodcu se je spet serce v persih smejalo, ko so skoro sami Slovenci bili z darovi obdarovani."

Program: Vse za „slovensko domačo reč"

Toda Janežič se ni ustavil samo pri Glasniku. Porajali so se mu vedno novi načrti. Prevzel je uredništvo Mohorjevih knjig. Uvedel je koledar ter slovenske večernice, ki sta se vzdržala do danes med rednimi Mohorjevimi knjigami. Še isto leto je napovedal izid „Zornic", almanaha, čigar namen je bil: „ogrevati serca Slovencov in Slovenk za domače reči ter zbujati slovenščini čedalje več podpornikov in prijateljev". Pozval je vse znane slovenske pisatelje „z iskreno prošnjo, da mu priteko na pomoč, vsak po svojih vednostih do zmožnostih."

Kasneje je začel še zbirko obširnejših del s „Cvetjem iz domačih in tujih logov", v kateri je dal Slovencem izbrana dela večjega obsega iz svetovne in slovenske literature.

Pri prelistovanju orumenelih letnikov Glasnika dobiš do tega blagega, skromnega, a kot mravlja pridnega moža še večje spoštovanje. Kako je ta mož, v tedanjih težavnih razmerah mogel ustvariti toliko trajnega svojemu narodu, je skrivnost.

Tedanje razmere opisuje eden izmed Glasnikov dopisnikov takole:

„Mesta po slovenski zemlji razstrošene so nemške, „bourgeiosie" (meščanstvo) je toraj za Glasnika zgubljena. Plemenitaše nam je že Karol Veliki potrebil, tako tedaj tudi aristokracije ni, ktera bi Glasnika popirala; uradniki večidel clo slovenski brati ne znajo, in zdihujejo, kakor šinje pod lokomotivom, pod težko butaro aktov; učitelji pervlje pogledajo krajcar in ga devetkrat prav pošlatajo, preden ga izdajo za knige in časopise, (saj marskteri si celo leto ne kupijo kolofona za ločec), — duhovniki — edini duhovniki poleti pod kakšno košato bukvejo, pozimi pa pri slabi lampici pestujejo kilavo dete, ktero se veli slovensko slovstvo."

Zato je delo Janežiča in njegovih sotrudnikov res skrivnost, ki pa jo razkrivajo same Janežičeve besede:

Janežičeva skrivnost: Pravična reč in krepka volja

„Novo leto nam je zopet napočilo: kdo ve kaj krije v svojem nedru, srečo ali nesrečo, veselje ali žalost in tugo. Zaupljivo ozrimo se v nebo: v njegovih rokah so prijazni sončni žarki, v njegovih rokah so pogubne strele... Malo nas je, nevarnosti brez števila, pa pravična reč in resna krepka volja zmaga vse nasprotije. Iz majcnih vrelcov priraste počasi mogočna reka; zložimo tudi mi svoje moči, da bo veselo napredovala domača reč."

Danes je Janežičeva „domača reč" ali slovenska kultura enakovredna, krepko zasidrana stavba v vrsti omikanih evropskih narodov. Eden izmed temeljev te stavbe je na Koroškem. Postavil ga je Anton Janežič iz Leš pri Št. Jakobu v Rožu, „c. k. učitelj slovenščine višje realke v Celovcu", pred 100 leti.

FRAN ERJAVEC, Pariz: 171

KOROŠKI SLOVENCI

II. DEL

Ta krožek, čigar idejni voditelj in podpornik je bil bogati baron Žiga Zois, učenec francoskih enciklopedistov, je imel že jasen narodno preporoditeljski program v smislu prosvetljenstva in ga je skušal tudi smotrno uresničiti. Njegov prvotni načrt je bil izobraziti tedaj še jako nebogljeni slovenski knjižni jezik in pospeševati pesništvo, a je ta program hitro dopolnil še z narodno zgodovino. Ravno zgodovina, ki jo je napisal Linhart („Versuch einer Geschichte von Krain und der übrigen Länder der südlichen Slaven Österreichs") je postala potem — poleg znamenitega Pohlinovega uvoda k njegovi slovnici — tudi najvažnejši tekst vsega slovenskega preporoda.

Drugi, ne mnogo manj važni krog se je pa izoblikoval istočasno tudi iz tedanjih ljubljanskih prosvetljenskih janzenističnih duhovnikov, na čelu s Zoisovim prijateljem *J. Japljem*. Janzenistični duh, ki se je bil tedaj vedno bolj uveljavljal med vso avstrijsko duhovščino, je bil izrečno jako naklonjen večjemu upoštevanju narodnega jezika v cerkvi in tudi ta ljubljanski Japljev krog si je bil postavil za svojo glavno nalogo poskrbeti za vse najnujnejše cerkvene in nabožne priročnike ter izdati nov prevod celotnega Sv. pisma v izbrušenem sodobnem knjižnem jeziku.

Čeprav sta si torej začrtala oba navedena ljubljanska kroga čisto različne naloge, so ju pa vendarle vodili slični prosvetljenski in preporoditeljski cilji. Plod njiju prizadevanj je bil ta, da niso le usposobili dotlej zanemarjenega slovenskega jezika za sodobno knjižno proizvodnjo, temveč poleg izdaje sodobnih cerkvenih in nabožnih priročnikov ter bistvenega izboljšanja nabožnega pesništva položili že tudi *prve temelje slovenski lepi književnosti* (svetnemu pesništvu in dramatiki) in slovenskemu *zgodovinopisju*. Oba ta dva kroga, bolj ali manj svobodomiselni Zoisov ter duhovniški Japljev, sta po kakovosti njiju dela hitro visoko prerastla starejši redovniški Pohlinov krog, vendar je bil tudi že ostareli Pohlin še vedno vprav neizčrpen v svojih pobudah in je še nadalje razširjal slovensko svetno književnost na vedno nova in nova področja (izdal je n. pr. tudi *prvo slovensko računico*). Tako se je seme, ki ga je bil vrgel Pohlin l. 1768. s svojo slovnico, v kratkih letih Jožefove vladavine vprav razbohotilo, položilo temelje skoro vsem glavnim področjem naše književnosti, obenem pa na osnovi prosvetljenstva stvarno razvilo glavna preporoditeljska gesla.

Z narodnopolitičnega vidika je bila glavna zasluga teh naših prvih preporoditeljev ta, da so začeli na podlagi predhodnih ugotovitev nekaterih, Slovanom jako naklonjenih nemških znanstvenikov (Schlozerja, Herderja i. dr.) načrtno širiti slovensko in slovansko samozavest. To smo videli že pri uvodu v Pohlinovo slovnico, a Linhart je v svoji znanstveni zgodovini že pisal, da „noben narod ne zasluži v toliki meri pozornosti zgodovinarja, filozofa in državnika kot Slovani" in je opozarjal, kaj pomenjajo milijoni Slovanov „za Avstrijo in kaj lahko zanjo postanejo". In z vprizoritvijo Linhartove „Županove Micke" (prvič so jo igrali dne 28. XII. 1789. v ljubljanskem gledališču) je slovenščina prvič uveljavila svojo zrelost tudi v meščanski družbi, saj se niso sramovali nastopiti z njo na mestni oder prvi predstavitelji tedanjega izobraženstva, profesorji, advokati, zdravniki, da, celo en plemič (grof Hohenwart) ter so uveljavili s tem spoštovanje jeziku, ki sta ga govorila dotlej le kmet in mestna služinčad. Ti naši prvi kulturni preporoditelji so bili obenem tudi naši prvi narodni buditelji, a naslednji rodovi so potem njih delo samo še trajno razširjali in poglobljevali.

Ognjišče tega živahnega gibanja je bilo torej naše slovensko osrčje, Ljubljana, od koder se je širilo potem tudi po ostalih slovenskih pokrajinah. Pohlinovim prvim preporoditeljskim klicem se je od ostalih slovenskih dežela odzvala le naša Koroška z Gutsmanom, dočim sta Štajerska in zlasti Primorska še trdno dremali. V desetletju Jožefove vladavine se to stanje še tudi ni bistveno spremenilo. Primorci so resda uporabljali kranjske knjige, toda sami niso prispevali v tej dobi k njej še ničesar. Med štajerskimi Slovenci mariborske kresije, ki so postali cerkveno tesno povezani z Gradcem, je postal narodno zaveden menda le veseljaški šenturbanski kaplan Volkmer, ki je krožil svoje „fabule ino pesmi" v tamošnjem slovenskem narečju. Gibati se je pa začelo prav v tej dobi celjsko okrožje, toda le s svojimi slovenskimi tiski, ne pa še v preporoditeljskem duhu. Tako je torej tudi v tej dobi obema ostalima slovenskima obrobnima deželama daleč prednjačila naša Koroška.

CELOVEC

RED SLUŽBE BOŽJE V CELOVCU

Vsako nedeljo in praznik je sv. maša s slovensko pridigo in petjem ob 7. uri v kapeli provincialne hiše — Viktringer Ring 19 (poleg Koschatmuseum).

Ob 9. uri je šolarska sv. maša v cerkvi novega bogoslovja (Neue Priesterhauskirche, Tarviser Strasse 30, ob Lendkanalu).

Ob delavnikih pa je vsak dan ob ¼ na 7 sv. maša v kapeli provincialne hiše.

Slovenski verniki v Celovcu so vabljeni k božjim službam.

ŠMIHEL PRI PLIBERKU

Veliko veselje je vladalo te dni pri Časovih! Mala Edit je bila vsa srečna, da je dobila bratca, ki ji bo kmalu delal kratek čas. Naš poštar Hanzi Čas pa je bil ves blažen, da je postal oče in dobil naslednika. Gospa Čas — vsa vesela, da je postala deležna materinske sreče! Botra sta otroku Valentin Čas in Sabina, rojena Elbe, pismonoša v Globasnici. Mali Hanzej naj raste v milosti in modrosti pri Bogu in ljudeh! Čestitamo!

DVOR PRI ŠMIHELU

V nedeljo, dne 15. decembra smo v obilnem številu, kljub slabemu vremenu, spremljali k zadnjemu počitku Krakorčevo mater Marijo F e r a , rojeno Kapus. Žalni sprevod so vodili domači gospod župnik ob asistenci preč. g. župnika Jožefa Verhnjak. Pevci so peli pri križu, med potjo ter ob odprtem grobu pod vodstvom Berta Šmrečnik, ker je bil naš organist radi dela zadržan.

Marija Fera je bila rojena 3. 8. 1877 v Dvoru, se je z 20 leti poročila z Janezom Fera pd. Krakorcem 4. 7. 1898. Leta 1945 je umrl njen mož in je bila 12 let vdova. Kot vdova — tretjerednica je rajna Krakorčeva mati veliko molila ter pogosto prejemala sv. zakramente. V veliki šoli sv. križa se je izkazala kot zvesta služabnica sv. Frančiška in križanega Zveličarja.

Rajna naj počiva v miru! Krakorčevim, Vižarjevim in Felejevim ter vsem sorodnikom naše iskreno sožalje.

Tudi Ferlinova družina, Gregor in Katarina Krištof, rojena Volina, se veselita prirastka v družini. Dobili so namreč fantka. Pri krstu so mu dali lepo ime Emil. Njegov stric, ki je že umrl, je bil tudi Emil. Emil (Milan) mučenec, 22. maja in Emilijan (Milan) škof, 11. septembra. Torej mogočna zavetnika v nebesih! Ali si bo mali Emil izbral za zavetnika škofa ali mučenca, še ne vemo.

Družini Krištof čestitamo!

ŽELEZNA KAPLA

Mesec november je bil za naš trg nekoliko čudovitega značaja. Imeli smo vsak teden kar po 2 pogreba, enkrat celo 2 na dan.

Tako je tudi nepričakovano umrl Engelbert Balantič, ki ga je zadela srčna kap.

Rajni je bil dolga leta gozdni delavec pri grofu Thurn-u in si je z delom pridnih rok prihranil s svojo dobro ženo Lizo toliko, da si je kupil lično hišico, kjer je gospodaril sedaj na stara leta v slogi in zadovoljstvu. Večkrat je rekel, kako mu je sedaj dobro in kako je zadovoljen.

Pri nas na Koroškem

Bil je dolga leta naročnik „Našega tednika", na katerega je vedno težko čakal. Doma je bil z Jezerskega, zato so tudi prišli njegovi ožji sorodniki na dan pogreba preko meje, da mu izkažejo zadnjo čast.

DJEKŠE

Prekrasen pogled

Če prideš zdaj pozimi ob lepem vremenu na Djekše, se ti nudi prekrasen pogled na gore v daljavi. Ves prostor med Svinjo planino in Karavankami je napolnjen z gosto belkasto-sivo meglo, s pravim meglenim morjem. Na oni strani tega meglenega morja pa vidiš Peco, Obir in druge vrhove Karavank, za njimi pa Kamniške planine z Grintovcem, Kočno, Skuto, Kamniškim sedlom, Brano, Planjavo, Ojstrico. In če greš še 10 minut nad vasjo Djekše gor do Lužnika, pa preko hudokrajskega hribovja zagledaš vse vrhove Julijskih Alp s Triglavom, Škrlatico, Mangartom in še dalje proti zahodu Viš in Montaž. In še dalje tirolske gore, pred njimi pa tam za Beljakom ziljski Dobrač in še celo vrsto koroških gora. Prekrasen pogled in razgled v tem jasnem in čistem zimskem zraku!

Štirje otroci so izgubili svojo mlado mater

Če pa stopiš na dješko pokopališče, pa vidiš tik pred vhodom v cerkev nov grob s celo goro vencev. Koga so pred kratkim tu pokopali? Da, pred kratkim! Bilo je pred svetim praznikom Kristusovega rojstva. Vse črno je bilo pogrebcev, tam pri grobu pa so govorili gospod prošt Trabesinger: „Sveti večer bo danes. Po hišah bodo prižigali sveče na božičnih drevescih. Kako se bodo veselili otroci in odrasli! Pri Spodnjem Krajniku ali Kajšlarju v Hudem kraju pa bodo otroci zastonj čakali, da jim bo mama prižgala sveče na božičnem drevescu! Da, zastonj, ker mame ne bo več, tukaj ste jo položili zdaj v ta sveži grob. In namesto sveč na božično drevesce smo prižgali sveče okrog njenega mrtvaškega odra in jih bomo prižgali zdaj tu na grobu. Štirje otroci so izgubili mamo in peti je bil še na potu. Z mamo vred je moral prezgodaj umreti. O Angela, zakaj si odšla tako nenadoma in nepričakovano, komaj 28 let stara."

Tele je bilo namreč bolno, pa je hotela iti k živinozdravniku v Velikovec. Pa je naprosila nekoga, da jo je peljal z motornim kolesom. Ta motorna kolesa, koliko nesreč so že povzročila! Že sta se pripeljala v mesto, ko pa je kolo obstalo, je vsled sunka padla na trdo cesto in si razbila glavo. Prepeljali so jo v Celovec v bolnico. Skoro 14 dni je nihala med življenjem in smrtjo. Na sencu so ji odprli glavo, da so odstranili kri, ki se je nabrala iz krvavitve možganov. Vsa je bila v ledu, da bi zmanjšali vročino. Že je bilo upanje, da bo okrevala kljub hudi poškodbi na glavi. Nazadnje pa je podlegla pljučnici. Ko že ni bilo več upanja na ozdravljenje, so zdravniki odredili prevoz domov. Prepeljali so jo na njen rojstni dom k Pojovcu v Toganjah. Ker pa je bil njen sedanji dom v dješki fari, so jo pokopali na Djekšah.

Kako sta se z možem trudila, da bi prenovila in prezidala hišo. Hiša je prenovljena, Angele pa ni več v prenovljeni hiši. „Neumljiva božja volja je bila," so rekli gospod prošt Trabesinger. Komaj 6 let je bila poročena. Počivaj v miru! Možu, staršem, bratom in sestram naše sožalje!

BILČOVS

Pogreb. — Dne 25. novembra je zapel veliki zvon pri farni cerkvi in je naznanil žalostno vest, da je preminul blagi Plavčev oče. Filip Martič. Dosegel je visoko starost 87 let. Več kot 60 let je bil v Bilčovsu, kjer je kupil hišo pri Plavcu in si uredil trgovino.

Bil je več let župan, dolga leta cerkveni pevec, vedno pa zaveden Slovenec ter skoz in skoz veren katoliški mož. Vsak dan je bil pri sv. maši in mnogokrat je prejel tudi sv. obhajilo. Leta 1928 je šel na božjo pot v Lurd. Med vojno ni več mogel upravljati trgovine in skoraj bi bil izseljen, če ne bi na smrt bolna žena bila to zabranila.

Zadnje tedne ga je bolezen priklenila na bolniško posteljo. Kljub vzgledni postrežbi ni več mogel postati boljši in 25. XI. ga je rešila smrt vsega trpljenja. Mnogo ljudi se je zbralo in ga spremljalo na zadnji poti. Pokopali smo ga v grob leta 1943 umrle žene. Domači pevci so mu zapeli na domu in tudi ob grobu lepe žalostinke. Njegovo zgledno krščansko življenje naj bi bilo mladim posestnikom in mladini za trajen vzgled. Naj bi mu ljubi Jezus, katerega je pogosto prejemal pri obhajilu, bil mil sodnik in obilen plačnik. Naj počiva v miru!

Požar je uničil gospodarsko poslopje

Dne 12. decembra zjutraj ob pol 5. uri je našo mirno vas zbudil glas zvona in sirene. Začelo je goreti pri Šenhlebu. Skedenj, komaj pred par leti temeljito popravljen, je naenkrat stal v ognju. Požarna bramba je junaško branila sosedna poslopja, ki so bila zelo ogrožena. Posebno pri Pomoču je bila nevarnost strašna. Če ne bi bilo požarne brambe pravočasno na mestu, bi Pomočev skedenj in za njim hiša in žaga bila uničena. Tako pa je k sreči ta strašna nesreča bila zabranjena. Na skednju je žal bil uničen tudi traktor in drugi stroji, in tudi mnogo žita, ki je bilo shranjeno na skednju. Živino so rešili, le zajčki so zgoreli. Sreča v nesreči je bila, da ni bilo vetra, drugače bi bila nesreča nepregledna. Posestniku Pavliju Krušic se izraža splošno sočustvovanje vaščanov. (Nadalj. na 8. strani)

Na kulturnem področju napredujemo

Uspešna kulturna prireditev v GLOBASNICI — Dramatski odsek Katol. prosvetnega društva se dobro razvija — Rojstna predstava lepe zgodovinske igre „Roža sveta"

Skrivajoče se zimsko sonce je mehko božalo ponekod že zasnežene planjave okoli idilične Globasnice, ko se je v nedeljo, dne 29. decembra zbrala obširna slovenska družba iz Globasnice in sosednjih fara s svojimi dušnimi pastirji v prosvetni dvorani pri Šoštarju.

Najprej so pred nabitopolno zasedeno dvorano nastopili domači pevci, in sicer mešani pevski zbor prosvetnega društva, ki je zapel pod spretnim vodstvom pevovodje Janeza Petjaka nekaj ubranih narodnih pesmi. Od pesmi do pesmi je odobravanje v dvorani naraščalo.

Nato je z navdušenim pozdravnim aplavzom zbranega občinstva stopil na oder predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev g. ravnatelj dr. Joško T i s c h l e r in nam navdušeno govoril iz svoje bogate zakladnice o členu 7 državne pogodbe, o razveseljivem napredku slovenske gimnazije v Celovcu in o uspešnih pogajanjih v dunajskem parlamentu.

Že drugič se je nam Globašanom predstavil tudi predsednik Krščanske kulturne zveze g. profesor dr. Pavle Z a b l a t n i k — prvič v farni cerkvi, ko je zastopal meseca oktobra našega odsotnega g. župnika, drugič pa ob priliki te kulturne prireditve, na kateri je nam povedal marsikaj zanimivega, obrazložil pester delovni načrt kulturno-prosvetne sezone, v kateri se nahajamo ter poudaril, da bo Podjuna praznovala letos Lesičjakovo obletnico, katero bo treba dobro in skrbno pripraviti.

Kakor je bilo razvidno iz vabila, je bila na sporedu tudi igra v 5 dejanjih „ROŽA SVETA" ali „ROZAMUNDA". Ta točka je bila jedro kulturne prireditve, kajti gledalci smo tako prisostvovali rojstni predstavi te lepe zgodovinske igre iz križarski vojn (1096—1291), ki je nastala na globaških tleh in nam prikazuje na eni strani boj Alahove vere proti krščanstvu in končno zmago krščanske vere, na drugi strani pa vojskovanje viteštva za osvojitev Jeruzalema.

Vmes pa prepletajo in povezujejo igro ljubki prizori iz vsakdanjega življenja.

Igro „Roža sveta" sta po romanu zdramatizirala ga. Matilda Košutnikova in g. Raimund Greiner, oba iz Globasnice, ki sta poleg te igre postavila na oder že več podobnih dramatskih predstav, kakor n. pr. zgodovinsko igro iz srednjega veka „Vislavina odpoved", „Trpljenje in vstajenje duhovniške matere", „Igra o Lesičjaku" in še več drugih.

Za Globasnico je to razveseljiv pojav, da ga Košutnik nadaljuje nekako delo svojega očeta. Koroški Slovenci že tolikokrat obsojeni na smrt, so zopet pokazali, da še živijo, ne le to, ampak da na kulturnem področju napredujejo.

Ni nam treba posebej naglašati, da so igralci igro, ki je v odrskem podajanju razmerno težka, ker predstavlja predvsem čustveno življenje, podali izredno dobro. Vsem igralcem, posebno Hildi, ki je podala glavno vlogo Rozamunde mojstrsko, Blažeju, Foltu, Koreju in vsem drugim prav prisrčna zahvala.

Tajniku in srcu društva gosp. Gregoriču pa še posebna pohvala, združena s prošnjo, da bi se tudi v bodoče tako pridno udejstvoval na kulturno prosvetnem področju. Verjetno pa je tudi on sam z vsemi svojimi sotrudniki dobro zapazil, da smo mu za njegovo delo vsi iz srca hvaležni za to domačo družabnost, ki je združena s prireditvami Kat. prosvetnega društva v Globasnici.

Po igri pa se je razvila ob mizah v ožjem krogu prijetna družabnost društvenikov, igralcev in zastopnikov iz Celovca, kjer ni manjkalo lepega petja in prisrčnih nagovorov, iz katerih smo povzeli marsikaj koristnega za naše bodoče prosvetno delo.

Vse tiste, ki tokrat zaradi pomanjkanja prostora niso prišli več v dvorano, pa vabimo na prireditev na praznik Sv. Treh kraljev, kajti takrat bomo ob pol 3. uri popoldne igro „Roža sveta" spet ponovili!

ROŽAN:

Svet se spreminja in mi z njim

XXVI.

Ne mislite, ljube naše dečve, da ne mislim tudi posebno še na vas, kadar v teh vrsticah govorim z našo mladino. Tu ne mislim samo na fante, ki pridrčijo k vam celo na motorjih, mopedih in drugih vozilih, kakor so svojčas junaško prijezdili na konjih, in ste potem tudi konjička pozdravili s kosom kruha, motor pa noče ne kruha, niti najboljšega mošta, on rabi samo smrdeči bencin! Pa Vam tudi kar povem, zakaj sem ter tja *posebno mislim na Vas, bodoče matere,* tudi ne radi tega, ker imam še mlado srce in včasih rad pogledam za vami, pač pa radi tega, ker ste *še bliže svojemu domu in domači grudi,* ki rastete na njej kakor njene cvetlice.

Takole je sedaj v svetu: — Povsod se govori, o planiranju, o planih, to se pravi o načrtih, kako se bo za nekaj let vnaprej gospodarilo v občinah, v deželah, v državi, kaj se bo potrebovalo, nakupovalo in predelavalo v industrijah in obrtih, da bo v bodočem času več dobička prinašalo.

V kmečkem gospodarstvu pa je to že nekako prav stara navada, od pantiveka, že od tedaj, ko naši predniki niti niso še bili pismeni. — *Že od tedaj je veljalo,* če tudi ni bilo zapisano, da prevzame mlada gospodinja skoraj vse potrebno delo v hiši, pri otrocih in bolnikih, posebno tudi pri jako važni vzgoji otrok, pa tudi še izven hiše oskrbo te ali one živine, kar niso opravljale dekle. *Vse ostalo, tudi na drugi strani jako važno skrb in delo* pa so prevzeli že mladi, moški gospodarji, katerim so pa mogoče — vsaj z nasveti — pomagali še starši.

Vmes pa sta oba stebra poleg vsega dela kovala razne potrebne gospodarske načrte. To je torej že stara navada pri kmetovalcih in dobra je bila! Sedaj pa se v gospodarstvu ne poje več po „starih vižah". — Ne samo kmečko gospodarstvo, vse kar dela in ustvarja pri nas in po svetu, je na nekem prelomu: svojčas so se v takih sličnih slučajih zbrali nekateri cesarji in kralji in sklepali pogodbe, da bi življenje teklo mirno naprej.

Sedaj so morali priti zopet razni mogotci v Pariz, celo mogočni predsednik Amerike Eisenhower je moral kljub svoji bolezni na skupno posvetovanje v Evropo, da se z drugimi oblastniki posvetuje, kako se naj reši mir in gospodarstvo, ko prihajajo težki oblaki, ki vse zakrivajo svetovno obzorje, da nimamo jasnega pogleda v bodočnost.

Začasno je še povsod *industrijskih pridelkov dovolj* — ljudi je tudi vedno več; — *kako pa je zavarovano delo za pridobljenje hrane, to je delo in stan kmetovalca, ki ustvarja, kar je najbolj potrebno nam vsem v človeškem življenju.*

In ta doba nesigurnosti kliče tudi Tebe, naša ženska in moška mladina, na posvetovanje, na razmišljanje, na učenje, kaj bi bilo n. pr. najbolj pametno ukreniti.

Svojčas so se naši očaki ob resnejših prilikah sestajali pri čebelnjaku, pred vojno nevarnostjo v gozdovih, dandanes pa imate priliko, da se vsaj sedaj pozimi, ko ni toliko dela, pomenkujete v tej ali drugi prijazni izbi, če vas je vsaj nekaj fantov in deklet, ki se zanimajo za razne aktualne probleme *današnjega gospodarstva* in kako *bi skupnost prinašala čimveč uspehov* in sadu, kaj sedaj manjka in kako bi se to popravilo na drug način.

Dandanes imate mnogo gospodarskih listov, ki obravnavajo vedno nove potrebe in načine gospodarstva. Koliko imate prilike, da se pomenkujete, kako bi zboljšali gospodarstvo, zemljo in dom, ki dobiva vedno večjo veljavo! Sedaj prihaja Vaš dan, novi čas — pripravljajte se! K temu pa pripomoreta naši kmečko-gospodarski šoli in naši gospodinjski šoli v Št. Rupertu in Št. Jakobu.

POGLED NAZAJ

Leto 1957 je bilo brez dvoma burno in sprememb polno leto. Bilo je leto velikanskih tehničnih pridobitev, obenem pa tudi leto nemira.

Svet je razdeljen na dva tabora

Zunanje lice sveta je ostalo isto. Je še vedno razdeljen v dva velika vojaško-politična tabora, ki se zbirata okrog svojih naravnih središč, Ameriških združenih držav in Sovjetske zveze. Ti sta slej ko prej prvi sili sveta. Med tema dvema velikima taboroma, Zapadnim blokom, katerega organizacijsko okostje je Atlantski pakt ter komunističnim blokom, katerega vojaško ogrodje je varšavski pakt, pa se giblje vrsta več ali manj nevtralnih držav. Od severne in srednje Evrope preko Balkana, Bližnjega vzhoda, Afrike sega ta pas na Daljni Vzhod. Vsak izmed teh nevtralcev vodi svojo politiko, ki je pač pogojena po njegovem položaju, potrebah in možnostih. Nekatere, kot Švica, Švedska in Avstrija, se v glavnem trudijo, da svojo nevtralnost obdržijo ter storijo vse za ublažitev mednarodnih napetosti. Le v miru morejo te države razviti svojo zunanjo trgovino, ki je v večji ali manjši meri temelj njihovega blagostanja.

Druge, kot Jugoslavija, nekatere države na Bližnjem vzhodu z zaostalo gospodarsko strukturo, pa so špekulirale, da tekmo med obema svetovnima orjakoma, ali „mrzlo vojno" izkoristijo za politične in gospodarske koncesije, bodisi v obliki sovjetskih dolgoročnih posojil ali pa ameriške brezplačne pomoči. Arabske države so pa prežale na priliko, da „obračunajo" z Izraelom.

Ravnotežje, ki temelji na strahu

Med obema velikima taboroma pa se je celo leto odigraval srdit boj, ki ga poznamo pod imenom mrzla vojna. Oba tabora, oziroma njuni vodstveni sili, pa razpolagata s praktično neomejeno količino atomskega orožja, ki bi v primeru uporabe moglo povzročiti konec slehernega človeškega življenja na našem planetu. Vendar se nasprotstvu nazorov in interesov nista spopadli z orožjem, kajti manjkalo jima je transportnih sredstev za prenos atomskih orožij.

Amerikanci so to vprašanje rešili s svojo mogočno letalsko industrijo. Izdelali so jate letal, ki lahko brez pristanka odlete iz Združenih držav v Sovjetsko zvezo in tam odvržejo atomske bombe ter se povrnejo na ameriški teritorij, oziroma na eno izmed oporišč, ki si jih je Amerika izgradila v Evropi, Aziji in Afriki.

Toda za demokratično državo ni lahko napovedati vojno, kajti o tem odloča ljudstvo. Po drugi strani pa je tudi takrat bilo jasno, da bi vojna bila strašna in bi uporaba atomskih orožij v velikih količinah utegnila povzročiti grozne posledice in nepopisno trpljenje vsemu človeštvu. Tako je do letos poleti slonel mir na ameriških strateških bombnikih, ki so držali v šahu premočne sovjetske kopne sile, in na strahu pred neznanim gorjem.

»Delavski raj« — nasilje in stradež

Čeprav sta se zategadelj obe glavni sili obzirno pustili na miru, pa smo bili priča vrsti krajevnih spopadov in napetosti, ki bi jih lahko imenovali male epizode velike igre na svetovni šahovnici.

Lanski božič smo še praznovali v znamenju strahot madžarskega upora ter sprememb na Poljskem. Toda sovjetski tanki so z ognjem in žveplom zadušili krik madžarskega ljudstva po svobodi. Ropot tankov in grom topov pa ni mogel zakriti notranje slabosti komunističnih režimov ter prevpiti dejstva, v „paradižu delavcev", v raju na zemlji, ki so ga komunisti obljubljali množicam, vprav množice stradajo in trpijo največjo stisko.

V Avstriji smo takrat preživljali težke dneve nemira in skrbi. Desettisoči beguncev so prihajali iz vzhodne sosede in zanje je bilo treba kakor koli že najti streho ter njih prehraniti. S pomočjo mednarodnih organizacij za emigracijo je to vprašanje bilo v glavnem rešeno. Kakor je to velik uspeh človekoljublja, pa je to za ljubitelje svobode slaba tolažba. Na avstrijskih mejah so po nekaj tednih zopet vstale bodeče žice, ki že od leta 1945 ločijo dva svetova, svet svobode in izobilja ter svet nasilja in pomanjkanja.

V političnem pogledu Zapad ne more biti ponosen na svojo držo v madžarskem vprašanju. Združeni narodi so poslali v Avstrijo posebno komisijo, ki je madžarske begunce zaslišavala, vse izjave natančno zapisala ter nato na podlagi zanesljivega materiala predložila pretresljivo poročilo generalni skupščini. Ta se je zaključkom komisije z veliko večino pridružila, vendar se zaradi tega na Madžarskem in drugod v komunističnem svetu ni niti za pičico spremenilo. Združeni narodi so organizacija za vzdrževanje miru, a nimajo, razen v izjemnih primerih in ob pristanku vseh prizadetih, lastne ooborožene sile, ki bi mogla zlepa ali zgrda uveljaviti svojo voljo.

Združeni naroda stražijo »sodček smodnika«

Vendar bi bilo napačno soditi svetovnopolitični položaj in posebno Združene narode zgolj po madžarskem merilu. Ne, Združeni narodi so letos opravili nekaj koristnih nalog, med katerimi je predvsem ustavitev sovražnosti na Bližnjem vzhodu, kjer so danes drugorazredne sile na svetovni šahovnici, kot Velika Britanija, Francija in mali Izrael, poskusile kar na svojo roko obračunati z Egiptom radi podržavljenja Sueškega kanala. Zgodilo se je, da sta enkrat predstavnika Združenih držav in Sovjetske zveze glasovala za isti predlog, in pri priči so morali napadalci ustaviti svoje zmagovito prodirajoče vojaške kolone. Ustanovljene so bile nato posebne „varnostne čete" iz vojaških kontingentov držav-članic Združenih narodov, ki sedaj čuvajo mir na Bližnjem Vzhodu, ki je v zadnjih letih igral isto vlogo kot pred prvo svetovno vojno Balkan — namreč „sodček smodnika", ki utegne zdaj pa zdaj zapaliti tretjo svetovno vojno. Sedaj ta sodček stražijo vojaki dobrega ducata narodnosti pod zastavo Združenih narodov.

Rakete prekinejo razorožitvene razgovore

Toda povsod ni moč postaviti mednarodne vojaške sile na stražo, kajti zato manjka sporazuma med obema skreganima taboroma, ki se vedno huje oborožujeta. V letošnjem letu je oboroževanje na obeh straneh že zavzelo tak obseg, da se gospodarstveniki sprašujejo, kako dolgo po to posebno na Zapadu mogoče, ne da bi pri tem trpel zdravi gospodarski razvoj. Dolge mesece je v Londonu zasedala posebna komisija Združenih narodov in razpravljala o splošni ali delni razoorožitvi. Kot jegulja gladki diplomati brezhibnih manir z Vzhoda in Zapada so se v slovesnih dvoranah londonske palače mirno, vljudno razgovarjali iz tedna v teden, medtem pa so iz nevadske puščave prihajale novice o ameriških atomskih eksplozijah, japonski vremenoslovci so beležili sovjetske atomske eksplozije v Sibiriji, na Božičnem otoku sredi Tihega oceana pa so Angleži z uspehom sprožili prvo vodikovo bombo. Tudi Francozi so objavili, da so njihove znanstvene raziskave že tako daleč, da bodo tudi oni v dolglednem času imeli svojo atomsko bombo.

Časopisje po vsem svetu pa je pisalo o novih orožjih, o raketah, na kratke, srednje in dolge proge, to je take, ki lahko prenesejo od enega kontinenta na drugega izstrelek z vodikovo bombo.

Konec avgusta je Sovjetska vlada objavila, da je z uspehom preizkusila prvo raketo na dolge proge, a nekaj dni nato, so se potem razorožitveni razgovori končali brez uspeha.

Pes v vsemirju razburi svet

Sprva sovjetskemu sporočilu na Zapadu mnogi niso hoteli verjeti, toda v začetku oktobra je moskovski radio objavil vest, da je ruskim znanstvenikom uspelo izstreliti v vsemirje prvo umetno luno. Umetna luna je povsem miroljubna stvar in zaenkrat ne ograža nikogar. Pač pa jo je vsak videl in moral vanjo verjeti. To je pa zopet pomenilo, da se je Sovjetski zvezi posrečilo izdelati raketo na dolge proge pred Ameriko, kajti le raketa s tako pogonsko silo more doseči vsemirje. Čez nekaj dni nato so res v Rusiji izstrelili drugo umetno luno s prvim živim bitjem v njem, eskimsko psičko Lajko. Medtem ko se ljudje prepirajo in prerivajo na tem našem planetu, ki za njihove gospodovalne načrte že postaja očividno premajhen, pa obenem poželjivo segajo v vsemirje.

Brez ozira na to kdo je v tej tekmi koga prehitel, je izstrelitev prvih umetnih lun v vsemirje velik uspeh človeškega razuma, in končno tudi v skladu z božjim napotilom človeka „Podvrzi si zemljo", njene naravne sile in dobrine naj mu služijo.

Toda danes, ko vidimo, kako človek naravne sile, ki jih je s svojim od Boga danim razumom sprostil, obrača — ne v namene ljubezni in prijateljstva, — ampak proti svojemu bližnjemu, se pojavlja vprašanje, ali jih ne bo v svoji zaslepljenosti na koncu zlorabil tako, da bo poleg pogubitve svojega bližnjega končno pogubil tudi samega sebe.

To je nevidna nit, ki se vleče skozi mednarodno politiko zadnjih mesecev. Odkar je Sovjetska zveza na področju raketnih izstrelkov pridobila znanstveni in tehnični naskok pred Zapadom, se je zamajal temelj zapadne varnosti ali vsaj občutka varnosti.

Neprijetno prebujenje za Ameriko

Ta je obstajal v tem, da je med Ameriko in Sovjetsko zvezo ležal kot blazina ves obrambni sistem Atlantske zveze v Evropi. Tega bi moral napadalec prej pogaziti, da pride do Amerike. In Amerika je imela ves interes, da ohrani to blazino celo ter pazi, da se je nihče ne pritakne.

Razumljivo je, da je za Ameriko prebujenje iz tega sladkega občutka varnosti bilo neprijetno. Čeprav se zaenkrat v vojaškem ravnotežju med obema taboroma ni nič bistveno spremenilo, se pa to ravnotežje utegne nagniti na sovjetsko stran, ako ne bo Amerika z zavezniki vred takoj napela vse sile, da doseže sovjetski naskok, še preden zamore Sovjetska zveza svoje medcelinske rakete izdelati v zadostnih količinah.

Sovjetska zveza je to prednost dosegla ob strahovitih žrtvah vsega svojega prebivalstva, kajti vojaška industrija ima v načrtih moskovske vlade še vedno prednost pred industrijo potrošnih dobrin. Po drugi strani pa je Amerika pod predsedstvom miroljubnega zmagovalca druge svetovne vojne, generala Eisenhowerja, iz leta v leto zmanjševala svoje vojaške proračune, zato da se je mogla vedno bolj večati proizvodnja avtomobilov, televizijskih aparatov, stanovanj, pohištva in oblek.

Afrika dozoreva

Pa tudi drugod po svetu se je marsikaj spremenilo. Angleži so se iz svojih preteklih kolonialnih napak le nekaj naučili in hočejo svoje dobre izkušnje uporabiti na kolonialnih posestih, ki jih še imajo v Afriki. V minulem letu je dobila samostojnost nekdanja kolonija Zlata obala. Iz nje je nastala nova država Ghana, ki jo vladajo črnci sami. Sedanji ministrski predsednik dr. Nkumrah je bivši angleški politični kaznjenec. Toda na praznik proglasitve neodvisnosti je angleška kraljica poslala vojvodinjo Kentsko, da zastopa britansko krono. Obstoje tudi načrti za osamosvojitev drugih angleških posesti v Afriki.

Indonezija: Holandske napake se maščujejo

Posledice slabe kolonialne politike pa sedaj čutijo Nizozemci na lastni koži v Indoneziji. To velikansko otočje, ki je prej nosilo ime Java (80 milijonov prebivalcev), si je po koncu druge svetovne vojne pridobilo samostojnost. Toda novi državi primanjkuje strokovno usposobljenih uradnikov, učiteljev, zdravnikov, častnikov, kajti višje šole so pod holandsko upravo bile praktično zaprte za domačine. Tako so tudi po proglasitvi neodvisnosti vse pomembnejše položaje v trgovini, bankah, železniškem in pomorskem prometu, zdravstvu in šolstvu obdržali holandski strokovnjaki. Ker pa Holandska noče prepustiti Indoneziji nekega otoka (Nove Gvineje), so Indonezijci v slepi jezi začeli izganjati vse Nizozemce zapovrsti, čeprav bo ta ukrep prav tako prizadel indonezijsko državo kot Holandce.

Daljni vzhod vre

Na Daljnjem vzhodu pa je Kitajska sklenila nekaj nezaslišanega: uvedla je latinsko abecedo. Kot znano se sestoji stara kitajska abeceda iz približno 50.000 znakov, tako da zna perfektno pismeno kitajščino le peščica učenjakov. Časopisje je doslej uporabljalo poenostavljeno abecedo, ki je imela „samo" 1000 znakov. Odslej bodo uporabljali 26 črk latinske abecede. Toda s tem je storjen šele prvi korak, kajti treba je najprej vzgojiti zadostno število učiteljev. Točne statistike o tem analfabetizma na Kitajskem ne obstoje, pač pa cenijo, da od okrog 600 milijonov Kitajcev zna brati in pisati le 20 odstotkov.

Japonsko znova tare preobljudenost, kajti površina države ne zadostuje za prehranitev vseh lačnih ust, ki jih je vedno več. Tudi Indija se bori z gospodarsko zaostalostjo in išče v Ameriki ter po Evropi posojila za finansiranje svojih industrijskih načrtov. Revščina in pomanjkanje sta najboljša pospeševalca komunizma. Južna Amerika je radi svoje gospodarske in politične negotovosti ugodno poprišče za podtalno rovarjenje.

Neprijetna božična pisma

Razume se, da sovjetska vlada prednosti, ki jih nudi njen sedanji položaj v oboroževalni tekmi ter neurejenosti v svetu, poskuša izkoristiti v svoj prid. Tako so sovjetski veljaki potovali po Daljnjem vzhodu ter delili smehljaje in obljube na levo in na desno. Istočasno so pa grozili Zapadni Nemčiji in Turčiji, češ da kličeta nase hudo nevarnost, ako vztrajata v Atlantskem paktu. Sovjetski ministrski predsednik Bulganin se je naenkrat izkazal kot marljiv pisec pisem. Pisal je seve samo predsednikom vlad Atlantskega pakta, vendar jim kljub bližajočemu se Božiču ni voščil praznikov ampak grozil z raketami.

Spričo novih groženj iz Vzhoda so naenkrat potihnili prepiri med zapadnimi zavezniki. To je pač bila že od nekdaj precej rahlo povezana bratovščina, kajti vsak izmed članov ima še svoje posebne probleme in interese. Zapadna Nemčija bi rada pridobila zapadne zaveznike za energičnejšo politiko v prid nemške združitve, Francija se ne more odločiti za opustitev Alžira, Turke in Grke razvaja ciprsko vprašanje, ki je postalo veliko breme tudi za Angleže. Kot sedanji posestnik otoka so si nakopali nevoljo Grkov, Turkov in ciprskega prebivalstva. Odkar so pa po neuspešnem sueškem podvigu izgubili svoje glavne pozicije na bližnjem Vzhodu, pa je zanje ta otok postal tudi vojaško brezpomemben.

Sedaj je čas za veličino duha

Pred Božičem se je zato sestal izvršni svet Atlantskega pakta v Parizu in predsednik Eisenhower, ki je želel oditi v zgodovino kot predsednik miru in blagostanja, je moral zopet napeti stare, vojaške strune. Dejal je: Sedaj je čas za pravo veličino duha!

Za zapadnoevropske državnike je bil to malce neprijeten razgovor. Vsak je vedel, da njemu zaupani državljani ne mislijo na drugega, kot na to kaj bo kupil za ta Božič: ali nov radio, televizijski aparat, nov avto, krzneni plašč za ženo, smuči za sina, plesno obleko za hčer v ženitni dobi! Toda ako bo svobodni svet hotel dočakati naslednji Božič v znamenju mile betlehemske zvezde in ne v krvavem svitu apokalipičnih jezdecev, se bo moral odpovedati marsikateremu materialnemu ugodju ter se povrniti k virom prave in edine sreče, notranjega miru v duhu božične blagovesti. To bi bila resnična veličina.

Stroj zdravi „mačka"

Vsepovsod po svetu, oziroma v sodobnem življenju se nam čedalje bolj mudi. Stroji v kratkem času opravijo delo, na katero je človek moral dolgo čakati poprej, ko se je še vse delalo z rokami. Kmalu bodo začeli obratovati stroji, ki bodo ob pritisku na gumb postavljali pred kupce gotove jedi. V New Yorku že imajo avtomate, ki za kovanec postrežejo s kavo povsem avtomatično, tako da človeške roke sploh nimajo opravka zraven.

Zdaj delajo poskuse z avtomati, ki jemljejo iz hladilnikov zrezke ali druge, že poprej kuhane ali pečene ter potem zmrznjene jedi. V zelo kratkem času aparati hrano spet pogrejejo in jo položijo pred človeka. Tudi krožnik je segret. Pri drugih aparatih take avtomatične okrepčevalnice lahko dobi človek v najkrajšem času katero koli pijačo, sadno ali alkoholno.

Razen tega imajo po svetu tudi že aparate, ki avtomatično menjavajo bankovce v drobiž. Ameriški bankovci so vsi enako veliki in zraven še podobnih barv, posebna žarnica pa jih glede na različno vsebino žvepla v barvi lahko sortira po vrednosti.

Najlepše pri vsem tem pa je, da je začel pred kratkim v Texasu delovati avtomat, ki v zelo kratkem času ozdravi „mačka" po krokanju. Kdor je prekrokal vso noč in ga hudo boli glava, vrže v avtomat kovanec, aparat pa dvajset sekund piha vanj kisik in še neko zmes, ki ozdravi najhujši krokarski glavobol.

Tvoj ideal

So trenutki, ko občutimo čudovito zapuščenost. Osamljeni smo in naše srce hrepeni po nečem nepoznanem. Hrepenenje! Težko ga je popisovati, a vemo predobro iz lastne izkušnje, da smo ga tako polni. Hrepenimo po nečem, česar še nimamo, oziroma še nismo dosegli, a ostanemo napol razočarani, ko se nam hrepenenje izpolni. Hrepeniš morda po maturi, a ostal boš nekam prazen, ko boš sprejel spričevalo o opravljenem zrelostnem izpitu, pa čeprav boš videl same odlične rede.

Hrepeniš po sočutju in ljubezni, pa si vsa razočarana, ko spoznaš, da je vse minljivo, skratka je vse relativno, kratkotrajno in največkrat varljivo. In vendar nosimo to hrepenenje v svojih srcih. In če je nam Stvarnik vsadil to čustvo v naše srce, ima svoj globok pomen in namen. Sv. Avguštin, ki je vso mladost hrepenel in ob svojem odličnem razumu iskal vse mogoče utehe za svoje hrepeneče srce, je v svoji prekrasni knjigi „Izpovedi" popisal svojo preteklost in boje in trdi, da je bil njegov odločilen korak zelo težak. Preživeti užitki so mu klicali v spomin neštete strasti, ki so plesale pred njegovo domišljijo in ponavljale: „Avguštin, boš mogel vekomaj brez nas?" Hotel je in je zmagal.

Dnevno beremo poročila o samomorih mladostnikov. Največ jih streže po lastnem življenju, ker so občutili bridkost neizpolnjenega hrepenenja. Bodimo vsaj mi, pametni in se učimo od modrih, ki so veliko preiskusili, dajati našemu hrepenenju prvi cilj in ga usmerjati vanj po spoznanjih naše pameti.

Dekliško srce nosi globoko v sebi neutešljivo hrepenenje po materinstvu. To materinstvo je lahko telesno, kot ga izbere večina deklet kot svoj življenjski cilj ali pa duhovno materinstvo.

Ni gotovo, kateremu materinstvu boš žrtvovala svoje življenje, a prav je, da nosiš ta visoki ideal vedno pred svojimi duhovnimi očmi. Zdravniško je namreč dognano, da v času nosečnosti, ko je v blagoslovljenem stanju, nekako kleše ne le bodočo telesnost, marveč tudi duševno nastrojenje svojega otroka. Telesce se hrani z materinsko krvjo in zato podeduje mnoge lastnosti materinskega značaja. A tudi otrokova duša je že pod neprestanim vplivom materine duševnosti.

Škof Ketteler je zapisal: „Največja milost, ki jo more dati Bog človeku na svetu je, krščanska mati. Srečen otrok, ki jo je imel. Vsadila mu je v dušo seme nesmrtnosti in sreče. Misel na dobro mater ga bo varovala v življenju, da se bo vedno odločal za dobro in se nekoč priključil za večno svoji materi na drugem svetu."

Take matere morate postati ve vse, prav vse in hvalile boste vso večnost, da ste dale svojemu hrepenenju prvi cilj in smisel in ga naravnale na materinstvo, telesno ali duhovno. Saj je ta ideal najbolj lep in svojski ženski in ga je v obojni obliki tako lepo uresničila najboljša, največja in najbolj vzorna mati — Marija.

Lepo vedenje

OBČEVANJE Z ODRASLIMI

Kako se vedemo, ko govorimo z višjimi in odraslimi?

Če govorimo z višjimi in odraslimi, se obnašamo vedno spoštljivo.

Naš nastop v razgovoru z višjimi in odraslimi pa ne bodi plašljiv in boječ.

Kakšen vtis moramo napraviti na višje in odrasle s svojim vedenjem in govorjenjem?

S svojim vedenjem in govorjenjem moramo napraviti na višje in odrasle dober in prikupljiv vtis, tako da nas radi vidijo in z nami govorijo.

OBČEVANJE S PRIJATELJI

Kako ne smemo nikoli nastopati v družbi s prijatelji?

V družbi s prijatelji ne smemo nikoli nastopati: gospodovalno in oblastno ali prezirljivo in poniževalno.

Dostojen mladec nikoli ne daje priimkov, ne psuje, ne rabi poniževalnih izrazov. Ne začenjajmo brez potrebe takega pogovora, iz katerega bi utegnil nastati prepir.

Kako se vedemo napram mlajšim?

Napram mlajšim se vedemo: naklonjeno, prijazno in zgledno.

V družbi z mlajšimi se zavedajmo, da z zgledom vplivamo na njihov značaj.

Mlajši dečki zelo gledajo na starejše dečke in vse, kar na starejših vidijo, nanje zelo vpliva.

Z zgledom vplivamo na mlajše dobro tako, da se sami nikoli slabo ne vedemo in da se vedemo vedno lepo in vzorno.

Za mladino in prosveto

IZ SLOVENSKEGA KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Marijanska akademija v Št. Rupertu

Kratka objava v Našem tedniku, da gospodinjska šola v Št. Rupertu pripravlja za dan 8. decembra marijansko prireditev, je našla neverjeten odziv. Praznik Brezmadežne je privabil toliko naših ljudi v Št. Rupert, da je bila telovadnica Narodne šole nabito polna. Od vseh strani so privreli skupaj, iz prostrane Podjune tja do pobočij Pece in do suškega vrha, pa tudi iz Roža prav gor do Št. Jakoba. In vsi ti so se na mah počutili kakor ena družina, tesno povezani med seboj in s pojočo ozir. igrajočo skupino na odru.

Vsi so prišli v pričakovanju lepega popoldneva in niso se varali. Dekleta so jim nudile s svojim ubranim petjem, z lepimi deklamacijami, zlasti pa s simboličnimi vajami obilo plemenitega užitka za duha in srce in so srca vseh navzočih kar zgrabile ter jih dvignile v nadzemski svet, odkoder nam tako nezrečeno milo žari nasproti podoba Brezmadežne. Da mora biti ta resnično živa podoba nam vsem ideal pristnega človečanstva in človeškega dostojanstva, za katerim naj stremimo, da mora biti praznik Njene brezmadežnosti tudi naš praznik, to nam je v svojem globokem govoru povedal č. g. prof. Mihelič. — V odmoru so se fantje tinjske kmečko-gospodarske šole predstavili z nekaterimi pesmimi.

Nato pa so z zanimanjem in napeto pozornostjo vsi sledili trodejanski igri „Lučka v temi". Videli so pred seboj popolnoma brezverno mater, ki svojo edino hčerko v svrho dobre izobrazbe sicer da v šolo k redovnicam, ne trpi pa, da bi ji njena globokoverna služkinja Cilka in redovne učiteljice vcepile verskega duha, zlasti ne otroške ljubezni do Marije; rajši bi videla, da ji umrje. Bog pa prime brezvestno mater za njeno bogokletno besedo in ji hčerko vzame po težki bolezni. V šoli bridkosti in trpljenja očiščena najde mati zopet pot k Bogu nazaj. To je glavna vsebina igre, ki so ji gojenke gospodinjske šole znale vdihniti življenja, da so posamezne osebe, zlasti nekatere, močno zaživele pred nami. Pred očmi pa je treba imeti, da so imele igralke za učenje odmerjen izredno kratek čas. Gostje so se razšli vsi zadovoljni nad lepo uspelo prireditvijo. Na svidenje na pustno nedeljo.

Mlin, ki se ne vrti več

Mlin očeta Himoja se je vrtel noč in dan v vseh časih tako hitro in tako dobro, da so se temu vsi čudili in je mlinar bogatel. Stal je ta mlin na veter visoko na gričku, bil na trdnih temeljih, spodaj zidan, zgoraj pa lesen.

Na sto metrov okoli je bilo podrto vse drevje, in ker je bila dežela ravna, zelo razsežna in odprta, je bil ta mlin na veter kot morski svetilnik viden daleč naokoli. Najmanjša sapica je zadela obenj. Njegova krila je lahko pognala sapica, tudi tako majhna, kakršna zadostuje, da se ospe žito, da izgubi travna bilka svoja srca. Ob nevihti je pa mlin zdivjal. — Imenitno, to vam rečem!

Kadar očka Himo ni spal, je gledal skozi okno osle, ki so stopali proti mlinu, štel hiše, kjer so mu največ dolgovali, in kadar je zorela žetev, se je veselil, da bo blaginja drugih tudi njemu prinesla dobiček. „Ena vreča žita, dve vreči moke," je bilo njegovo načelo. Pri tem je pa on še vedno toliko zaslužil, da je postal v nekaterih letih najmogočnejši mož v kraju. Skozi ves teden je bil bel od glave do pete; v nedeljo pa bi ga bil imel vsakdo za resničnega gospoda. Takšno lepo obleko je imel in tako sveže in zadovoljno je izgledal. „Mojster Himo" so mu rekali vsi ljudje. — „Oj, moji dobri!" je odgovarjal mlinar.

Nihče mu ni želel slabega. Bil je pošten. Ko se je pa postaral, se ga je žalibog nekoliko oprijela skopost. Bogastvo mu je zadrgnilo srce in postal je bolj neizprosen do dolžnikov, ki so slabo plačevali; manj prijazen do revežev, ki niso imeli ne konj in ne voz in so v eni sami vreči prinesli vse svoje žito v mlin.

*

Nekega dne sta govorila mlinar in njegova hči, s prekrižanimi rokami naslonjena na podoknico, o bodočnosti, in kakor se to vedno godi, sta si jo slikala vse lepšo, kot je sedanjost. Ta mlinarjeva deklica je bila čedna, bolj gospodična kot mlinarica, in čeprav ni bila hudobna, se je vendar navadila, da je po krivdi svojih staršev, ki so jo razvajali, presojala svet z viška svojega mlina — to se pravi: nekoliko previsoko.

„Ivanka," je rekel oče, „posel nam gre dobro."

„Tem bolje tudi zate, Ivanka! Zakaj v dveh letih,

„Tembolje tudi zate, Ivanka! Zakaj v dveh letih, če se kaj spoznam, bom dal lahko tvojo doto ob stran, mlin prodal in zdi se mi, da se bodo meščani, tudi najbogatejši, kregali med seboj, kdo bo postal zet bogataša, kakršen sem jaz."

Hčerka se je nasmehnila.

„Da, prav sem naredil," je nadaljeval mlinar, da ne sprejemam več teh malih vreč žita, ki dajo prav toliko dela kot velike, a ničesar ne donašajo. Na naročila revežev nič ne dam. Naj gredo drugam! Ali ni tako, deklič??"

Ivanka je pokazala točko na stari cesti in rekla:

„Glej, tam prihaja pravkar stara Genfolka s svojim sinom. Kaj neki neseta na hrbtih? Vreče žita, če prav vidim! Kakšna imenitna odjemalka, vdova Genfolka!"

Tako veselo se je pričela deklica smejati, da so se mlinska krila, ki so se še za kaj manjšega vrtela, pričela še hitreje vrteti.

„Paberkovavka!" je odgovoril očka Himo. „Boš videla, kako jo bom sprejel!"

Ostal je z naslonjenimi komolci ob robu okna in je nekoliko sklonil svojo močnato glavo, medtem ko je pričela žena s težavo stopati po hribu navzgor, pod težo skoraj do tri četrtine napolnjene vreče, ki jo je nosila na hrbtu in držala z obema rokama preko leve rame. In ko je nazadnje vrgla svojo vrečo poleg mlinskih vrat, je od utrujenosti in zadovoljstva zavzdihnila.

„Joj!" je rekla in se ozrla na svojega sina, ki je bil skuštran petleten dečko, „zdaj je konec najinega truda, Ivan Genfol!"

Pogledala je kvišku.

„Dobro jutro, očka Himo in družba! Glejte, kakšno lepo žito sem vam prinesla. Ni ga veliko, pa zdi se mi, da je dobre vrste."

„Lahko ga nesete nazaj," je del mlinar. „Moj mlin se ne vrti za štiri pesti koruze. On rabi večje grižljaje."

„Pa ste mi ga lansko leto dobro zmleli."

„Da! Samo zdaj ga ne bom več. Ali ste razumeli?"

Razumela je tako dobro, da je že jokala, ko je opazovala svojo vrečo koruze in vrečico Ivančkovo, ki sta stali druga ob drugi.

Da bi nesla to nazaj — ali je mogoče? Mlinar vendar ne bo tako grozovit! Gotovo se le šali. In napravila se je, kot bi se hotela obrniti:

„Pojdiva, Ivan Genfol!" je rekla. „Očka Himo bo vzel tvojo in mojo vrečo in nama bo vrnil dobre moke!"

Prijela je za roko svojega sina, ki je gledal navzgor proti mlinski linici in rekel: „Noče! Hudobni mlinar, ki ne mara!" Toda komaj sta bila mati in sin na pol pobočja navzdol, že se je mlinar ves jezen prikazal na pragu, posegel z odprtimi rokami v vrečo in metal pesti koruze za revežema.

„Tu imaš svoje zrnje! Pridi ponje, če nočeš, da izgine vse. Vi berači, kakršni ste, ste slabi plačniki!"

In koruza iz vreče se je vsipala iz njegovih rok. Valila se je po pobočju. Deževala je na mater in sina, in takšno moč je imel mlinar, da je ena pest priletela prav do vrha mlina in padla kakor toča na streho.

Zaslišal se je ropot in mlinske peroti so se naenkrat ustavile. Toda mlinar ni pazil na to, zakaj stopal je že znotraj po lestvi, ko je vdova vsa obupana naložila napol izpraznjeno vrečo. Lepa Ivanka se je pa smejala na oknu.

V nekaj minutah sta izgubila očka Himo in njegova hčerka iz vidika oba reveža. Nato sta se nehala smejati in sta opazila, da se mlin več ne vrti. Mlin se je ustavil.

„Nategnil bom platno," je rekel mlinar. „Gotovo je veter postal slabši."

In je na mah razprostrl med lesene droge vse platno, kakor je je razprostiral v dnevih, ko se je vlačil veter počasi pod mirnim nebom. Ves les se je pa stresel, mlinski zidovi so se stresali, in eno krilo na mlinu se je zlomilo pod težkim zračnim pritiskom.

Drugi dan so pričeli delavci popravljati Himojev mlin. Mož jih je plačal, razprostrl platno kot ponavadi, a nič se ni vrtelo.

„Ti vaški delavci nič ne vedo in samo kvarijo delo!" je rekel mlinar. „Poklical jih bom iz mesta, in potem bomo videli."

Zares so prišli delavci iz mesta. Odkrili so streho, nadomestili štiri krila, napravili mlinarju težke stroške in vendar niso imeli več uspeha kot prejšnji. Ko so hoteli poskusiti novi stroj, ga veter ni mogel spraviti v tek. Piskal je med razpokami, napenjal platno, ga raztrgal, in to je bilo vse.

Med tem časom so pa odjemalci izostajali. Očka Himo se je zapletel v tožbe radi dobav, ki jih je obljubil in jih ni izpolnil. Ivankina dota se ni več napihovala. Ravno nasprotno: Mlinar in njegova hči sta pričela jokati.

„Nič ne razumem tega, kar nas je doletelo," je rekla Ivanka. „Toda zdi se mi, da imajo ti Genfolovi svoj delež zraven. Žalila sva jih, in morda bosta ona odkrila vzrok, zakaj se mlin več ne vrti."

„Če je treba samo kakšnega darila, da odstranim zlo, ki nas tlači, ne bom skoparil," je rekel mlinar.

„Pojdite torej in bodite prijazni, očka, zakaj naša sreča je morda odvisna od teh revežev."

Očka Himo je vedno ubogal svojo hčerko, tudi če ni imela prav. Toda zdaj jo je zares moral poslušati.

Skozi temnozelena pota ob potočku se je napotil do Genfolovih. Čim globlje je pa šel v dolino, tem vlažnejši je postal zrak. Nekoliko stran od reke je opazil pod vejami hišo Genfolovo, vso pokrito z mahom: trava pri tleh, trava sredi strehe, in zdelo se je, da je pokrita z lasmi, ki jih stresa veter. Človek se je moral pripogniti, če je hotel vstopiti. Očka Himo pa ni vstopil, zakaj tisti čas je opazil ozko polje na lahnem pobočju, polje, podobno ravnemu traku, kjer je delal samcat otrok. Ivan Genfol je bil vrgel svoj čopič na tla in kopal na ozkem traku zemlje z vso močjo in okoli njega je bilo plevela več ko slamnatih bilk.

„Glej, kakšna slaba zemlja, iz katere se živijo!" si je dejal mlinar. „In ta malček jo obdeluje! Hej, Ivan Genfol!"

Fant se je obrnil, spoznal očka Himoja in zardel, ne da bi bil spustil lopato, ki se je zarila v zemljo. Ker je pa bil navajen, z vsemi ljudmi govoriti vljudno, je vprašal:

„Kaj želite, očka Himo?"

„Mlin se mi več ne vrti od onega dne, ko sta tvoja mati in ti prišla k meni."

„Jaz ne morem nič za to."

„Mogoče da, mogoče ne. Moja hčerka Ivanka si je vtepla v glavo, da se bo mlin, ki se je ustavil, ko je zagledal vajin hrbet, nemara spet vrtil, če vaju bo gledal v lice."

„Mati je od revščine umrla," je odgovoril Ivan Genfol. „Že petnajst dni sem sam, da posejem to polje. Pustite me, očka Himo. Nimam časa iti z vami."

Dvignil je deček lopato in udaril ob prst, ki se je razpršila na drobne kepe.

„Ti samo raztresaš slabo semenje po svojem polju," je nadaljeval mlinar. „Poslušaj me: če greš z menoj v mlin in če znajdeš, kaj mu je, ti bom dal pet vreč moke, da boš lahko živel vso zimo od nje."

„Nimam časa, oče!"

„Zbral si jih boš deset v moji kašči."

„Očka Himo, nisem mlinar in ne vem, kaj je vašim krilom."

Naše prireditve

VABILO

Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu vabi vse prijatelje lepe in poštene zabave na igri „... IN MIR LJUDEM NA ZEMLJI", enodejanka, in „TIHOTAPEC", igra v petih dejanjih po J. Jurčiču priredil Fr. Ks. Steržaj. Omenjeni igri bodo podali šmihelski igralci v nedeljo, dne 5. I. 1958 ob pol 3. popoldne pri VOGLU V ŠT. PRIMOŽU.

V imenu društva iskreno vabi:

župk. *Jožef Picej*, predsednik

Pridite v Globasnico!

Kakor poročamo na drugem mestu, je bila Globasnica preteklo nedeljo pozorišče podjunske kulturne javnosti in društvena prosvetna dvorana pri Šoštarju zbirališče ogromnega števila domačinov, prosvetarjev sosednih fara in tujcev, ki niso bili razočarani nad pestro kulturno prireditvijo in lepo podano igro iz križarskih vojsk v 5 dejanjih

„Roža sveta"

(Rozamunda)

Isto igro, ki se do sedaj še ni igrala nikjer in je nastala na globaških tleh, bo *Kat. prosvetno društvo v Globasnici* ponovilo na praznik *Sv. Treh kraljev*, dne 6. januarja ob pol 3. uri popoldne pri

ŠOŠTARJU V GLOBASNICI

Čudno opozorilo

Na avtomobilski cesti v okolici Münchena je pod prometnim znakom naslednje opozorilo: Za voznike je dovoljena hitrost 60 km, za idiote pa 100 km.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Jules Superville:

Kako se je posrečil beg v Egipt

Devica, sedeča na osličku, je vzela Jezuščka Jožefu iz naročja.

„Ali spi?" je vprašal mizar.

„Da," je bil odgovor Device.

„Ubožec, to je še najbolje zanj."

Šla sta naprej. Mladi mesec je sijal. Jožef se je bal, da bo tudi na potovanju glavico otroka obdajal svetniški sij, tako kot v hlevu. Na srečo se glava ni svetila. Bog jim je naklonil temo na potovanju. Na cesti ni bilo nikogar, srečala sta samo samotno, uvelo palmo.

Ko sta šla mimo nje, je palma upognila svoje edino koleno in se priklonila do tal.

Otrok, ki so ga prvi sončni žarki pravkar zbudili, se je tej kretnji nasmehnil. Devici je tudi bila jako všeč.

„Pa to je najbolj nevarno za nas," je vzkliknil Jožef, ki radi razburjenja niti ni mogel krotiti svojega glasu. „Ako nas bo celo drevje pozdravljalo, potem nas bo Herod v pičlih dveh urah izsledil."

„Bog nas varuje," je odgovorila Devica.

„Seveda nas varuje, vendar tega ni treba, da nas taka prismojena drevesa na cesti s pozdravom izdajajo."

Na obzorju se je pojavila vas in pravcat gozdiček, kar je družinskega očeta navdalo z velikimi skrbmi. Ali bodo ta drevesa mirovala? „Skrij otroka pod plašč!" je zagodrnjal.

Toda Marija ga ni poslušala, ona je zaupala. Nobeno drevo se ni zganilo. Samo trije golobčki so nekaj časa spremljali sveto družino.

Med tem pa so brez ozira kar počez morili nedolžne otroke, v upanju, da je Jezus med njimi.

Odposlanci kralja Heroda so prihajali v vsako hišo. Vsakdo je poskril vse, karkoli je izdajalo prisotnost otrok: igrače, otroško perilo, škorenjčke. Ako je kdo katerega koli izmed teh predmetov pustil ležati v hiši, je to pomenilo isto kot: „Umorite pri priči mojega otroka!" — Noč in dan so morili. Bilo je groza gledati, kako so z nezaslišano trdosrčnostjo — prelivali mlado človeško kri.

Devica Marija in Jožef sta za vse to dobro vedela. Saj se ni o nič drugem govorilo po cestah Judeje.

Volič v hlevu je umrl kmalu potem, ko je družina odšla. Njegova duša je zletela skozi hlevsko lino. Ker pa duše na njih poletu ne ovira zračni upor, se mnogo hitreje gibljejo kot telesa. Voličkova duša je kmalu dohitela Devico, Jožefa, otroka in oslička. Opazil je, da si delajo skrbi radi njega, ker so zapustili samega v hlevu.

„Tu so," je voliček veselo rekel samemu sebi. „In kako lagodno hite naprej!" In pohajal je od enega do drugega ter se z njimi pogovarjal na svoj nemi način.

Poletaval je okrog oslička in si mislil: Midva sva vendar tako dobra prijatelja, saj ni mogoče, da me sploh ne bi spoznal.

Toda osliček ni opazil ničesar. Tedaj pa se je voliček vsedel na ramo otroka, kot da bi bil lahek ptiček. Bil je vse itak samo iz zraka in ni ga več težilo telo.

„Kljub temu se ne morem sprijazniti z mislijo, da smo ubogega voličkа, ki je bil že tako slaboten, pustili samega v hlevu. Bržkone je sedaj že mrtev, čeprav te usmiljene živali nimajo duše."

Jezus se je od časa do časa okrenil, kot da bi na cesti iskal voličkа, čeprav je ta vedno bil tam kot prej, sedel je na njegovi rami.

Voliček je premišljeval: „Ali se ne bodo nikdar domislili, da sem tukaj pri njih! Kako težko je življenje, ako si zgolj duša. Tako sem lahek, da me njihovo dihanje maje sem in tja. Pravkar bi me osliček skoraj vdihnil vase.

Sveto Devico sta nagli odhod in dolga pot iz Betlehema zelo prizadela, zato ni mogla otročička hraniti, kot bi želela. Jezus ni jokal, vendar je skrivaj sesal svoj palec. Preveč nevarno bi pa bilo povprašati po mleku pri kakem kmetu, kajti s tem bi se izdali, da imajo otroka s seboj. Voliček se je potikal okrog družine. Bil je obupan, ker ni mogel otroku pomagati. Tedaj je videl na travniku poskakovati mlado kravo. Menil je, da ga bo kdo iz družine lagije razumel, zato je zašepetal v uho neznanki: „Ljuba kravica, ali mi boš dovolila prostorček pod tvojo kožo? Saj te ne bo prav nič bolelo."

Bil je razočaran, ko je zaslišal odgovor: „Kdo pa ste sploh?"

„Jaz sem tavajoča duša nekega vola."

„In zakaj bi hotel priti prav pod mojo kožo?"

„Saj moje prisotnosti niti čutila ne boste. In potem, saj veste, človek se pogosto prav osamljenega počuti celo v lastni koži!"

„Ne, to so govorice tavajočih duš."

A sčasoma je odpor mlade kravice začel pojenjati. Voliček si je rekel, pri nozdrvih bo šlo najhitreje. Počakal je, da je kravica vdihnila sapo, in v tem trenutku je z lahkoto zdrknil v njeno glavo.

„Aha, sedaj pa že čutim, da si notri, mu je odgovorila kravica. Toda že sedaj ti rečem, če boš kaj sitnaril, te takoj spodim ven."

„To najbrž ne bo tako lahko," si je mislil voliček. Ni zapustil njenega srca in njene pičle možgane je kmalu pripravil do tega, da je zbezljala preko polja ter se pridružila nekdanjemu voličkovemu gospodarju, svetemu Jožefu.

„Ne obračaj se," je Jožef dejal Mariji. „Nekdo nas zasleduje." - Zavedajoč se svoje dolžnosti, se je sam obrnil. Krava se je ustavila pri otroku ter z rogovi pokazala na polno vime. „Lahko bi pomolzel to mlado kravo," je rekla Marija.

„Toda njena nenavadna prijaznost bi nas utegnila izdati," je zaskrbelo Jožefa.

„Evo, tu je lonček. Moj malček je lačen," je bil Marijin odgovor.

Komaj je nezaupljivi Jožef pomolzel in hotel mleko še natančno pregledati, kot da bi imel opravka s kako skrivnostno zadevo, mu je Marija že vzela iz rok lonček. Sama je poskusila dva požirka in nato izjavila, da ta pijača nima prav nič peklenskega na sebi ter jo dala piti otroku. Jožef pa reče mladi materi nevoljno: „Ako bi sto krav ponujalo svoja vimena, bi se to tebi najbrž tudi zdelo samo po sebi umevno."

„Saj jih ni sto, ampak samo ena," mu odvrne Marija.

„Tudi jaz znam šteti, Marija, vendar sprašujem se, ali smemo sprejeti uslugo te živali. Kako dober kažipot bo to za Herodeževo policijo."

Otrok je z velikim zadovoljstvom opazoval kravico. Hahljal se je od veselja, ko se mu je približala in je mogel z ročico seči po njenem gobcu, tako kot se je prej v hlevskih jaslih igral z voličkom. Za otroka sta bila voliček in kravica prav ena in ista žival. Čudovita moč zamenjave, ki mu je omogočila, da je prav spoznal.

Tudi Devica je pridno kravico kmalu vzljubila. In osliček, ki pravzaprav krav ni nikdar maral, — menil je, da so nemirne in prepirljive —, se je zalotil pri mislih, da je druščina te kravice pravzaprav še kar prijetna.

Nikdar se ni voliček v lastni koži tako dobro počutil kot sedaj v koži te kravice. Njegova trenutna koristnost ga je osvobodila njegove včasih naravnost bolestne skromnosti.

Toda Rimljani so lovili živino po vseh cestah. Jožefa so izprašali od kod je dobil kravico. Ni hotel lagati, zato je rekel: „Nekega dne nam je začela slediti in prostovoljno nam je ponudila svoje vime." — Grozili so mu, da ga bodo z družino vred zaprli, ako ne bo pametneje govoril. Na srečo pa je Devica s svojim nedolžnim pogledom jako učinkovala na vojake, ki so stali okrog nje, da jim je orožje popadalo iz rok.

„To so bedaki," je odločil rimski častnik. „Za vsak slučaj si pridržimo kravo, in ostale pustimo, da gredo svojo pot."

Odpeljali so žival. Zaman je poskušal voliček zlesti iz kravje kože, da bi ostal še naprej pri otroku. Med tem se je popolnoma zrastel s kravo.

Jožef in Marija sta še dva dni nemirno potovala, nato pa se je nenadoma sam po sebi okrog otrokove glavice, pa tudi njunih glav znova pojavil svetniški sij. To je pomenilo, da so izven nevarnosti. Pa tudi na cestah ni bilo več slišati pogovorov o pokolu nedolžnih otrok in potniki, ki sta jih srečevala, so imeli vedno bolj izrazite poteze egiptovske rase.

Maksim Gorki:

N-O-V-E-C

Povedati vam hočem najbolj žalostno zgodbo svojega življenja, pripovedovati o krutosti usode, ki me je prvikrat do smrti onesrečila in je napravila, da mi je srce vztrepetalo od strahu pred grenko ironijo slučaja — ironijo, ki čestokrat sanjaču neusmiljeno pahne resnico v obraz.

Pomlad je bila: narava se je zbujala. Drevesa so žarela v prvem svetlem, še nedotaknjenem zelenju, in njegov težki vonj je bil tako sladak, kot da bi — skupaj z žvrgolenjem nevidnih škrjančkov — prišel naravnost z modrega neba. Okrog mene je bilo vse mlado in sveže, celo zemlja, na kateri sem ob robu gozda sedel, je bila prerojena, ko da obljublja človeku še nekaj neznanega.

Opoldne. Skupina delavcev je tehnično raziskavala teren za odcepitev železnice; taborili so na odprtem polju, in jaz, takrat dvajsetleten študent tehnologije in praktikant, sem se oddaljil od delavcev, se usedel nekaj sto metrov stran od njih na gozdni obronek in, naslonjen na štor, gledal nebo. Vsa ta svežina, ki me je obdajala, prijetna utrujenost in sanjavost, ki zgrabi vsakega ljubitelja samote in narave, vse to me je spravilo v dremavost, spleteno iz samih ne do konca domišljenih misli: ljubeznivo je uspavala življenjski občutek in hkrati razširjala njegove meje. Veter je tiho premikal krošnje dreves in milo pošumevanje vej se je nadaljevalo v neskončnost obzorja ter me še bolj umirjalo. Dušilo je živahno žgolenje škrjancev in se gubilo v modri dalji; nežni odtenek njene barve je božal moje oči. Bilo mi je udobno in pozabil sem na čas. Ne vem, koliko minut ali ur sem takole presanjal, ko se je mahoma mojih ušes dotaknila pesem iz gozda. Vdihaval sem to pesem skupaj z drugimi glasovi, ki so me obkrožili, ne da bi razumel besede . . . Bil sem tudi preutrujen, da bi odprl oči in pogledal, kdo poje. Čutil pa sem, da je pela žena in se mi bolj in bolj bližala. Krepki, zvonki alt je plul mimo v široki vibraciji kot reka in tiho šumenje listja nad menoj se mi je zdelo kot spremljava tega petja. Ta žena je gotovo lepa, sem pomislil, ko sem odprl oči. Nisem se zmotil: pravkar je stopila iz gozda in se prestrašeno ustavila. Z eno roko je segla za odlomljeno vejo, drugo pa si je z naglo kretnjo pritisnila na prsi. Visoka in vitka, z belim ogrinjalom čez ramena, v zgoraj ozki, spodaj pa v bogatih gubah padajoči obleki barve španskega bezga — taka je negibno stala in me zrla z velikimi temnimi očmi, nad tenkimi obrvmi pa se ji je naredila ostra guba. Ustrašila se me je — strah je gledal iz njenih oči in njena lica so se obarvala škrlatno. Pripravljena, da se brani, je bila s svojim razburjenim obrazom prekrasna! Strah pa ni zadel njenega ponosa in oplazil me je nekoliko zaničljiv pogled. Jaz pa, kot začaran od njene ljubkosti, sem jo nenehno gledal; če ne bi imela temnih las, bi jo imel za vilo . . .

Le sekundo, ne dlje, mi je stala nepremično nasproti. Za mene pa je bila ta edina sekunda doživetje, saj vse lepo v življenju je odmerjeno le po sekundah. Žlahtna sreča je, gledati ženo z očmi, ki niso zastrte z meglo poželenj. Tako, brez želja, sem gledal to ženo. Saj je nisem mogel drugače gledati, saj nisem vedel, ali je bitje iz kosti, krvi in živcev, ali utelešenje mojih nedosežnih sanj. Tedaj pa ji je okrog usten zaigral nasmeh in šla je naprej. Ko je stopala mimo mene, je z robom obleke skoraj oplazila mojo glavo in tih vrtinec zraka je objel moj obraz. Bil sem neizrečeno srečen, da sem jo smel gledati. Posebno me je prevzelo njeno čelo — visoko marmorno čelo s tenkimi dvignjenimi obrvmi in močno kraljevsko ponosno gubo vmes.

To ji je dajalo videz boginje. Oddaljila se je počasi, umerjeno, brez šuma, in zdelo se mi je, da se slamnata stebelca pod njenimi nogami ne upogibajo. Bolj se je oddaljevala, bolj me je obhajala žalost. Nikoli več ne bom videl tega prelestnega ponosnega obraza! Z vsakim njenim korakom je moja žalost naraščala in moje srce je bilo močneje — kot da jo hoče doiti . . .

Že sem jo hotel poklicati, da bi se obrnila in me še enkrat pogledala. In nenadoma se je res obrnila. Zdrznil sem se od sreče in gnan od notranje vzpodbude sem vstal in ji stegnil roke naproti. S pobožnim razburjenjem sem jo pričakoval. Prijazno se smeh-

(Konec na 8. strani)

JULES VERNE: 7.

Potovanje na Luno *)

— Norčevati se iz Amerikanca! je vzkliknil J. T. Maston, to je zadosten razlog za vojno napoved!

— Pomirite se, spoštovani prijatelj. Francozi so našemu rojaku temeljito nasedli, preden so se mu začeli smejati. H koncu tega hitrega zgodovinskega pregleda naj dodam še to, da se je neki Hans Pfaal iz Rotterdama vkrcal v balon, napolnjen z dušikovim plinom, za katerega je mislil, da je sedemintridesetkrat lažji kakor vodik in je po devetnajstdnevnem potovanju dospel na luno. Kakor vsi prejšnji poskusi, je bilo tudi to potovanje samo fantazijsko; vendar ga je zamislil neki znani in priljubljeni ameriški pisatelj, genialen in globok mož. Ime mu je Poe.

— Živel Edgar Poe, so zakričali zborovalci, elektrizirani od predsednikovih besed.

— S tem sem končal, je povzel Barbicane, zgodovino poskusov, ki bi jih še najbolje krstil za literarne in ki so popolnoma jalovi za vzpostavitev resnih zvez z luno. Vendar moram dodati, da so nekateri praktični duhovi resno skušali navezati stike z njo. Tako na primer je pred nekaj leti neki nemški geometer predlagal, naj bi se odpravila komisija učenjakov v sibirske stepe; tam naj bi na prostranih planjavah začrtala s svetlobnimi reflektorji ogromne geometrične figure, med drugim kvadrat hipotenuze, ki mu pravijo Francozi po domače „oslovski most". Vsako razumno bitje, je rekel geometer, mora razumeti znanstveni pomen te figure. Seleniti[5] — če res žive na luni — bodo odgovorili s podobno figuro in ko bo tako zveza vzpostavljena, ne bo težko sestaviti abecede, ki nam bo omogočila razgovore s prebivalci lune. Tako je govoril nemški geometer, toda njegovega načrta ni nihče izvedel in doslej nimata zemlja in luna nobenega neposrednega stika. Praktični ameriški genij čaka náloga, da se poveže s svetom zvezd. Način, kako bomo to izvedli, je preprost, lahek, gotov, nepogrešljiv in o tem bom govoril v svojem poročilu.

Te besede so sprožile v dvorani silen trušč in vihar navdušenja. Bilo ni niti enega poslušalca, ki ga govornikove besede ne bi osvojile, prevzele in dvignile.

— Poslušajte! Poslušajte! Bodite vendar tiho! so kričali z vseh strani.

Ko se je nemir polegel, je Barbicane nadaljeval prekinjeni govor z resnobnejšim glasom:

— Vsi veste, je dejal, kako je balistična znanost v zadnjih letih napredovala in kakšno stopnjo popolnosti bi bilo doseglo strelno orožje, če bi se bila vojna nadaljevala. Znano vam je tudi, da sta na splošno odporna sila topov in razstrelilna moč smodnika neomejeni. No, in na podlagi tega temeljnega načela sem začel premišljevati, če ne bi bilo mogoče s pomočjo primerne priprave, ki bi imela določeno odpornost, izstreliti krogle na luno.

Pri teh besedah se je tisočerim sopihajočim prsim izvil od začudenja presunljiv „oh", potem je bilo za nekaj hipov vse tiho, toda ta mir je bil podoben globoki tišini pred nevihto in grmenjem. In res je zagrmelo; ampak to je bil grom ploskanja, kričanja in vzklikanja, od katerega se je tresla vsa dvorana. Predsednik je hotel govoriti, pa ni mogel. Šele čez deset minut si lahko spet razločil njegov glas.

— Pustite me, naj končam, je hladno nadaljeval. To vprašanje sem preučil z vseh plati in lotil sem se ga z vso odločnostjo; iz mojih neovrgljivih računov je razvidno, da mora vsak izstrelek, ki bo imel začetno hitrost 11.000 metrov na sekundo in ki bo usmerjen proti luni, do nje tudi neizogibno dospeti. Zato mi je čast, predlagati vam, dragi tovariši, da ta poskus izvedemo!

5 Prebivalci lune.

Dobri materi v slovo . . .

Včeraj, dne 30. 12. ob štirih popoldne ob obilni udeležbi smo spremili na zadnji poti zgledno ženo in požrtvovalno mater, gospo Marijo Skaza, in jo položili k zadnjemu počitku na pokopališče v Št. Rupertu v Celovcu.

V bridkih dneh izseljevanja, l. 1945, si je naša dobra mamica nakopala težko bolezen. Pred šestimi meseci je obležala in ob skrajnem prizadevanju njenega soproga, da bi ji ohranili življenje, je v splošni bolnici v Celovcu dne 26. decembra ob 14. uri, previdena s tolažili svete vere mirno v Gospodu zaspala.

Njena duševna bolečina ob izgubi domovine in ker se v tujini ni mogla vživeti, je pospešila bolezen in povzročila prerano smrt.

Med izseljenci je bila splošno znana in priljubljena. Vedno so jo videli veselo in pripravljeno pomagati, zato niso slutili, kako veliko trpljenje ji skrito razjeda življenjske sile.

Pred dvanajstimi leti je sredi trde zimske noči nenadoma morala zapustiti svoj lastni dom v Ljubljani in s svojo dve in pol leta staro hčerko, brez sredstev in zadostne obleke siloma oditi v tujino, ki ji ni prinesla blagostanja ne sreče. Vsa njena skrb je veljala možu in otroku. Ko je zbolela, je voljno prenašala najhujše bolečine in tako kot mučenica zaključila svoje truda polno življenje. Uresničila pa se je njena največja želja, da je umrla v rokah svojega moža in edine hčerke, previdena s svetimi zakramenti.

Priporočamo blago pokojnico pobožnim molitvam vseh, ki so jo poznali in čislali, posebno se zanašamo na hvaležnost tistih, ki jim je že v domovini velikodušno pomagala.

Ganjeni nad pozornostjo, ki so jo pokojnici in nam izkazali mnogi pogrebci in darovalci cvetja in vencev, se vsem za to nežnost toplo zahvaljujemo.

Naj počiva v miru! Sorodnikom izrekamo tudi mi globoko sožalje.

PRATIKA 1958

kakor tudi

MOHORJEV KOLEDAR

ZA LETO 1958

in ostale knjige

se še dobijo pri

DRUŽBI SV. MOHORJA V CELOVCU
KLAGENFURT, VIKTRINGER RIN G 26

ZAHVALA

Vsem, ki ste mojega nepozabnega moža, našega skrbnega očeta

Janeza Trink

gospodarja in gostilničarja

spremili v tako velikem številu k zadnjemu počitku, iskrena zahvala.

Prav posebno se zahvaljujemo preč. g. dekanu Ulbingu, našemu farnemu župniku Simiču, in gospodu župniku Barbiču.

Lepa hvala tudi pevskemu zboru in vsem pogrebcem.

Vognje polje, 18. 12. 1957

Maria Trink, otroci in *vsi žalujoči.*

URADNA OBJAVA

CERKVENI PRISPEVKI

JAVNI POZIV

Vse katoličane, ki so dolžni plačevati cerkveni prispevek, pa ga za 4. četrtletje 1957 (zaključeno 1. decembra 1957) še niso plačali, pozivamo, da v opominjevalnem roku treh tednov, ki se začne 1. januarja 1958, brez nadaljnjega poziva plačajo svoj prispevek do 21. januarja 1958 pri pristojnem župnem cerkvenem svetu in da pokažejo obenem svoj davčni predpis ali mezdni izkaz.

Cerkveni prispevek je po zakonu dolg, ki se mora plačati, in cerkev nima dolžnosti, da bi ga po svojih organih pobirala. Ako prispevek ni plačan, je dovoljena pravna pot. Organi, ki pobirajo cerkveni prispevek, uživajo pravno varstvo in imajo pravico, da zaračunajo do 2% plačljivega cerkvenega prispevka kot pobiralno pristojbino.

Ker se cerkveni prispevek v četrtletnih delnih odplačilih plačuje in sicer 1. marca, 1. junija, 1. septembra in 1. decembra, zato na 1. december je bil cerkveni prispevek za vse štiri četrtine že plačljiv, **torej celi letni prispevek.**

Finančna zbornica krške škofije vošči katoličanom, ki so dolžni plačevati cerkveni prispevek, veselo novo leto in obilo božjega blagoslova. Obenem se zahvali finančna zbornica vsem katoličanom, ki so izpolnili svojo prispevno dolžnost in so tako omogočili kritje osebnega in stvarnega potroška.

Finančna zbornica krške škofije

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 S (IN 10% DAVKA)

Poudarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil (in 10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika", kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas morete naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58).

ŽENITEV

Fant 38/170 bi rad spoznal dekle v starosti 25 do 32 let, ki bi bila pripravljena iti na malo posestvo v ravnini. Ponudbe pošljite na upravo lista pod značko „Veselje".

VZAMEM V NAJEM

Takoj vzamem v najem večjo ali manjšo kmetijo ali jo kupim na osebno rento (Leibrente). Ponudbe pod „Dobri pogoji" na uredništvo lista.

ENOOSNI PRIKLOPNIKI, osi za priklopnike, platišča, vzmeti in obroče dobavlja rabljene in poceni **AUTOVERWERTUNG RUMWOLF**, Klagenfurt, Flatschacher Strasse 18.

Srečno in uspeha polno Novo leto želi vsem svojim odjemalcem in osebnim prijateljem tekstilna trgovina STOFFSCHWEMME Klagenfurt.

IŠČEM ŽENSKO

ki bi hotela molzti 3 krave in opravljati v trgovinski hiši potrebna dela. Ponudbe pošljite pod **„Lepa služba"** na „Naš tednik".

PRI NAS NA KOROŠKEM

(Nadaljevanje z 4. strani)

ŽELUČE

Na dan Vseh svetnikov smo spremljali k zadnjemu počitku Mežnarjevo mater Hedvigo Zučič. Nedavno prej je bila še pri sprejemu Fatimske Matere božje v Podgorjah. Po zdravniškem dovoljenju so jo prepeljali v Celovec, da bi pri svoji hčerki bila bližje zdravnika, pa jo je tam prehitela smrt. Mrtvo so prepeljali spet na njen dom v Želuče in od tam na pokopališče pri farni cerkvi v Bilčovsu. Veliko pogrebcev jo je spremljalo k zadnjemu počitku. Naj počiva v miru!

ŠT. ILJ

V zadnjem času smo imeli v naši fari tri poroke. Kot prvi je peljal pred oltar zidarski polir pd. Šikov sin v Ločah Žofranovo hčerko iz Tulpič. Bavtižarjeva Barbi pa je šla za svojim ženinom v Rožek. Dne 30. novembra se je pa poročila Cvetka Hvala. Po poroki sta se podala z ženinom na njegov dom v Poreče. Vsem mladim parom obilo sreče.

Iz naslednjega poročila je razvidno, da tudi smrt ni počivala: pred kratkim se je hudo ponesrečil 16-letni zidarski vajenec Willi Urschitz, ki je na posledicah padca v bolnici umrl. Pokopali smo ga na farnem pokopališču v Št. Ilju. Dne 30. novembra pa smo se poslovili od našega najstarejšega farana Vajsiča na Klopicah, ki je umrl v starosti 93 let.

SKOČIDOL

Iz Beljaka pripeljejo pogrebni avto časne ostanke našega v ondotni bolnici previdenega in umrlega farana *Lojza Janda* v ponedeljek, dne 16. grudna t. l. k pogrebu. Oblačen dan je prav primeren za tak dan žalosti. Mnogo ljudi se zbere poleg sorodnikov v cerkvi in na pokopališču v slovo in spomin umrlega. Rodil se je 1887 v Domačalah, odkoder so se njegovi iz Češke doseljeni starši preselili v Skočidol. Ko je dorastel, je postal železničar, ker pa je tekom let oglušil, je stopil v predčasni pokoj, nakar je bil več let občinski sluga in nekaj let tudi farni grobokop.

Zaradi svojega vljudnega in šaljivega značaja je bil povsod priljubljen. Vdovec je bil že nad 30 let, za njim žalujeta dve sestri in sin Karel, železn. asistent v Beljaku, dočim mu je hči že prej umrla, drugi sin (Anton) pa v vojni padel. Njemu so farni zvonovi kot prvemu ob pokopu zvonili. Počiva v grobu svojih staršev. — Mir njegovi duši! —g

Hranilnica in posojilnica Borovlje

sporoča vsem svojim članom in vlagateljem, da je od Novega leta naprej pričela z dnevnim poslovanjem. **Uradne ure** bodo odslej vsak delavnik **od 8.00 do 12.00 ure.**

265 kg je tehtala

Na Dunaju so pokopali 54-letno Marijo Caharija. Kazali so jo v cirkusu v Pratru kot najdebelejšo žensko na svetu.

Klub pesimistov

London je znan po svojih nenavadnih, čudaških klubih. Pred kratkim so ustanovili še *„Klub pesimistov"*. Črnogledci imajo svoje prostore globoko pod zemljo.

NOVEC

(Konec s 7. strani)

ljaje je prihajala proti meni. Dotlej neznan občutek sreče se me je polastil in zatrepetal sem; morda sem od sreče zaihtel . . . Stopila je tik k meni, začutil sem nežno dišavo, nekaj mrzlega je padlo v mojo stegnjeno roko in krčevito sem jo sklenil. In potem sem dolgo zrl za njo poln sladke bridkosti — dokler ni zginila v daljavi. V mojem srcu pa je ostal kot simbol vsega dobrega na zemlji spomin na to krasno, tenkočutno in ponosno ženo.

Odprl sem roko, kajti čutil sem nekaj v njej: oh, da bi rajši oslepel! V moji roki je ležal novec, majhen srebrn novec, ki pa je bil tako težak, tako nepopisno težak! Da bi me tepla, ta lepa žena — bilo bi laže. Moja duša je bila ranjena do smrti. Razumel sem: zaradi umazane srajce in delavske obleke me je imela za klateža, mojo kretnjo pa za — beračenje . . .

V svojem kasnejšem življenju sem moral še dostikrat misliti na mali, skromni novec. Imel sem pogum, iskati v ljubezni čist in vzvišen duševni užitek, pričakoval sem od nje prerojenje duha, novo življenje . . . In če se mi je katera, ki sem ji daroval svojo dušo, odprla, sem se vselej z bolečino spomnil drobcenega svetlega novca.

Zdaj pa, ko se je stekel moj čas, ko je življenje — ker nimam več nobenih željá — pusto in prazno, zrem v preteklost, tja, kjer je pred mnogimi leti zažarel vzhod mojega obstanka, v daljavo, kjer so ostale vse moje želje in upanja, in se sprašujem: ali ni bila ta žena usoda? Mar ni bila življenje, ki vsakemu, kadar se mu približuje, toliko obeta, potem ti vrže zgolj miloščino in te potem odhajajoč zapusti z mučno osrečenimi rokami?

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 5. 1.: 07,30—07,35 Duhovni nagovor. 07,35—08,00 S pesmijo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 6. 1.: 07,30—08,00 S pesmijo pozdravljamo in voščimo. — TOREK, 14,00—14,30 Poročila, objave. — Ob 15. obletnici smrti Nikole Tesle. — SREDA, 8. 1.: 14,00—14,10 Poročila, objave. — 14,10—14,45 Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 14,00—14,10 Poročila, objave. — 14,10—14,30 Na zapečku. — PETEK, 14,00—14,10 Poročila, objave. — 14,10—14,20 Okno v svet. — 14,20—14,35 Zabavna glasba. — 14,35—14,45 Pojavi modernega socialnega gospodarstva (I). — SOBOTA 11. 1.: 09,00—10,00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. — NEDELJA, 12. 1.: 07,30—07,35 Duhovni nagovor. — 07,35 do 08,00 S pesmijo pozdravljamo in voščimo.

Uspešno in srečno novo leto želi vsem svojim odjemalcem trgovina

Štefan Andrecs

KARFREITSTRASSE 9, telefon 47-06

Družba sv. Mohorja

V CELOVCU

ŽELI VSEM SVOJIM POVERJENIKOM, UDOM IN PRIJATELJEM MNOGO BOŽJEGA BLAGOSLOVA IN SREČE V NOVEM LETU 1958

Založba, tiskarna in trgovina z devocionalijami

List izhaja vsak četrtek. — Naroča se pod naslovom: „Naš tednik—Kronika", Celovec, Viktringer Ring 26. — Naročnina mesečno 5 šil., za inozemstvo 5 dolarjev letno. Odpoved en mesec naprej. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Janko Janežič, Leše pri Št. Jakobu. — Tiskarna Družbe sv. Mohorja, Celovec, Viktringer Ring 26. — Tel. štev. uredništva in uprave 43-58.